

Ю. Куликта М. Яворський

НАРИСИ
ІСТОРІЇ
КОМУНІСТИЧНОЇ
ПАРТІЇ БІЛЬШОВИКІВ
УКРАЇНИ
ЗА РЕДАКЦІЄЮ В. П. ЗАТОНСЬКОГО

ЧАСТИНА — 1

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

~ ВИДАВНИЦТВО
„ШЛЯХ ОСВІТИ”
ХАРКІВ-1923

10

І. Ю. КУЛИК та М. ЯВОРСЬКИЙ

НАРИСИ ІСТОРІЇ К. П. (б.) У.

ЗА РЕДАКЦІЄЮ В. П. ЗАТОНСЬКОГО

ЧАСТИНА I

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

ВИДАВНИЦТВО „ШЛЯХ ОСВІТИ“
ХАРКІВ — 1923

І. Ю. КУПІНКА ТА М. ВОРСЬКИЙ

НАРИС

ІСТОРИЇ К. П. (с). У.

ЗА РЕДАКЦІЄЮ В. П. ЗАТОНСЬКОГО

85558

І АНТОНІЙ

Львівська державна
наукова бібліотека

№ 3129

Р. У. П. № 2035. 5/ш—1923. 7000 экз.

Харьковская Школа Печ. Дела им. т. Багинского. № 285.

Передмова Редактора.

Нарис Історії К. П. (б.) У. т.т. І. Кулика та М. Яворського—це ще може не зовсім історія.

Ще не цілком настала пора писати історію бурхливих подій останніх років—таких близьких і разом вже таких далеких. Скоріш це матерьяли для майбутнього історика, який буде розбиратись по документах в давно минулому. Йому буде легше, ніж нам, може, охопити в загальних рисах весь хід подій, але цілком неможливо буде з'ясувати де-які (навіть дуже важні) подробиці. Документів революційної епохи зберіглося дуже мало.

Богато де-чого можна і зараз встановити лише по пам'яті бувших свідків і співучасників подій.

Це досить ненадійне взагалі джерело, але часто-густо це єдина можливість з'ясувати зараз де-які риси недавню минулого.

Оцінка фактів, приведених у т.т. Кулика та Яворського перевірялася багатьома співучасниками тих подій, і що торкається особливо усього, що зв'язано з Київщиною і діяльністю „Київської групи“, можна сказати є багато правдивіща ніж у попередніх творах тих же авторів та т. Равича-Черкаського. З цього боку книжка має велику цінність. Що до підходу до „історії К. П. (б.) У.“ то треба зазначити, що у т.т. Кулика та Яворського він досить реальний.

Розуміється варто знати історію У. С.-Д. Р. П., Спілки і т. ин. без сумніву вони пройшли не цілком безслідно для майбутньої К. П. (б.) У., але роля їх була невелика. Треба сказати, що основним корінем К. П. (б.) У. була Р. С. Д. Р. П. більшовиків, партія мійського індустріяльного пролетаріату.

Це вона в жорстокій боротьбі з класовими ворогами пролетаріату втягувала в орбіту свого впливу селянські українські елементи, розколювала і почасти втягувала розбиті, распорошені ходом революційних подій рештки українських соціалістичних партій.

В тому була сила К. П. (б.) У. (вона із самого початку мала кріпкий пролетарський хребет і тверду руку), але в тому було і горе її—не зразу зрозуміла вона свою роль на Україні, не скоро і неохотно консолідувалась вона в комуністичну партію України.

Так було скрізь. Пролетаріят не зразу в початку революції ясно розуміє свою роль, як провідника й учителя відсталих селянських мас (без співучасті яких, особливо в таких країнах як наша, сам не може перемогти).

К. П. У. не стільки синтез Р. С. Д. Р. П. (більш.) і У. С. Д., (як то обгрунтовує т. Равіч-Черкаський) скільки результат осягнення мійським робітництвом (бодой його авангардом) факту, що він живе на Україні—країні до того переважно селянській.

Звідсіль всі якості.

Вже в процесі перетворення більшовиків на Україні в К. П. (б.) У. почасті відбувся синтез з бувшими У. С. Д. і боротьбистами, синтез, значіння якого не можна зневажати, але не треба перебільшувати.

В. Затонський.

Харків, 2 квітня 1923 року.

ЗАГАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ УКРАЇНИ НА ПЕРЕДОДНІ РЕВОЛЮЦІЇ 1917 р.

Галузь господарства	Продукція			Робоча сила		
	Абсолютна кількість	% до укр. середн.	% до рос. середн.	Абсолютна кількість	% до укр. середн.	% до рос. середн.
Всього населення	98	2,8	0,7	12908	3,9	1,3
Земельна власність	268	7,7	21,3	12943	3,9	14,7
Всього населення	988	10,0	15,5	12943	4,0	12,6
Всього населення	430	14,0	34,0	12943	20,0	14,0
Всього населення	1628	47,0	113,3	170388	51,3	51,3

Розвиток капіталізму.

Україна зустріла лютневу революцію в значнім розвиткові капіталізму, якого вона досягла за останні десятиріччя; імперіялістична війна викликала певний застій в промисловості, але не призвела до великого зруйнування господарства, оскільки безпосередньо вона відбувалася лише на невеликій пащині української території, а саме— в прикордонних місцевостях Волині й Поділля. Отже, статистичні данні с часів на передодні війни є також більш-менш характерними і для початку 1917 р.

В загальних рисах стан промисловості України в 1914 р виявляється в таких данних.

Таблиця І.

Кількість підприємств на Україні і робітників у них (окрім. гірничої, добуваючої промисловості).

Галузі промисловості	Підприємств			Робітників			
	Абсолютна кількість	% до укр. промисл.	% до рос. промисл.	Абсолютна кількість	% до укр. робітниц.	% до рос. робітниц.	Пересічно на 1 підприємство
I-V Обрібка вовняних продуктів та прядива	98	2,8	6,1	12909	3,9	1,8	131,
VI Продукція паперових виробів і поліграфічна	268	7,7	21,3	13083	3,9	14,1	48,8
VII Механична обрібка дерева	368	10,6	18,8	13415	4,0	12,6	36,5
VIII Обрібка металів	486	14,0	24,6	69431	20,9	20,0	142,9
IX Обрібка продукт. живлення (харчових і смакових)	1628	47,0	38,3	170388	51,3	51,5	104,7

Галузі промисловости	Підприємств			Робітників			
	Абсолютна кількість	% до укр. промисл.	% до рос. промисл.	Абсолютна кількість	% до укр. робітниц.	% до рос. робітниц.	Пересічно на 1 під- приємств
X Обробка тваринних продук- тів і елементів	71	2,1	12,2	2685	0,8	5,3	37,8
XI Обробка мінеральних еле- ментів	440	12,7	29,7	38504	11,6	22,1	87,5
XII Хемична продукція	71	2,1	16,1	9047	2,7	11,8	127,4
XIII Інші галізі продукції	31	0,9	19,9	2428	0,7	30,0	78,3
В с ь о г о . .	3461	100	24,6	331890	100	16,9	95,9 ¹⁾

Додаткові цифри до цього: майже 200 цукроварень давали в рік 67 міл. пудів найдешевшого в світі цукру, біля 600 гуралень продукували по над 30 міл. ведер спирту в 40°, сотень с п'ять великих млинів випускали 50 міл. п. сортового борошна пшеничного й т. и.

Отже бачимо, що промисловість України, крім гірничої, становила, по кількості підприємств, 24,6% загальноросійської: що-ж до гірничої, то Україна давала приблизно 60% загально-російського добування вугілля, 53% соли і $\frac{1}{6}$ всесвітньої продукції мангану,

Треба звернути увагу на те, що в той час, як загальна кількість фаб.-зав. підприємств становить на Україні 24,6% супроти Росії (окрім гірничих), кількість робітників у них становить лише 16,9% загальноросійської; це пояснюється тим, що де-які галузі продукції, особливо розвинені на Україні—як цукроварська, винокурна й гуральняна, маслобойна й т. и.—вимагали лише „сезонної“ праці й обслуговування в значній мірі селянством, потребувавшим часто-густо додаткового зарібку (найбільше це торкається цукроварської промисловості, сконцетрованої до того ще на Правобережжю, де селянство бідніше).

¹⁾ Більшість статистичних даних, наведених у книжці, взято з матеріалів Центр. Статистич. Управління У.С.Р.Р.

Дрібнобуржуазний характер країни.

Значний розвиток промисловості не усував, все-таки, дрібнобуржуазного характеру країни. Це видно в першу чергу з статистики населення по переписам 1897 і 1920 р.р.

Таблиця ч. 2.

По перепису 1897 р.

По перепису 1920 р.

Всього населення України (в тисячах)	21062,7	Всього населення	25451,3
С того по містах мешкало	2747,9	С того по містах	4559,6
Решта	18.314,8	По селах	20891,7

Рясність (плотність) населення—64 душ на 1 кв. версту (пер. 1920 р.).

Також підтверджується це даними про заняття населення (по перепису 1897 р.).

Таблиця ч. 3.

Заняття людности України по перепису 1897 р. (абсолютна цифра—в тисячах душ).

	Сільське господар., рибацтво й ловецтво	Промисло- вість	Зносини й транспорт	Торгівля	Урядовий й громад- ські роботи	Прислуга домашня й домова	Нез'ясован- их
Безпосередньо займається:							
а) абсолютна кількість	3039,4	726,3	108,9	291,5	321,7	599,6	241,2
б) % до безпосередньо зайнятих	57,0	13,6	2,1	5,5	6,0	11,3	4,5
Членів родин:							
а) абсолютна кількість	12711,2	1192,2	210,8	735,4	269,1	420,2	180,9
Всього							
а) абсолютна кількість	15550,6	1918,5	319,7	1026,9	590,8	1019,8	422,1
б) % до людности	74,0	9,2	1,5	4,9	2,8	4,8	2,0

Цифри досить красномовні: в той час, як з сільським господарством, рибацтвом і ловецтвом було зв'язано 74,8% населення,—промисловість охоплювала лише 9,2%. Сільсько-господарча продукція становила 81% всієї продукції України, а при землі працювало 82 відсотки із загальної кількості працюючої фізично людности.

Отже, Україна—є суто селянською країною, переважну більшість населення її становить селянство—дрібновласницький елемент.

Селянство.

Що-ж уявляло з себе це селянство? До 1905 р. воно посідало 20.127.500 десятин землі, або 45,6%¹⁾ всієї земельної площі, (що вираховується у 44.107.000 дес.); під час революції 1905 р. до селянства переходить ще 5.613.700 дес., або 27,2%¹⁾, а перед 1917 р. воно вже посідало 28.000.000 дес., або 64%¹⁾ всієї площі¹⁾. Земля на Україні більш родюча, ніж у Росії, способи й засоби селянського господарства більш удосконалені (на Україні майже не знають зовсім сохи), через це і український селянин почував себе міцнішим, більш упевненим матеріально ніж російський. Цим до певної міри пояснюється й той факт, що відома столипінська „реформа“ про хуторське відрубне господарство—більш прищепилася на Україні, ніж у Росії, хоч треба взяти під увагу, що український селянин майже не знав „Общини“ й провадив своє господарство виключно індивідуалістичним способом; отже й звички та потягу до колективізації землекористування в нього було менше, ніж у російського.

Одначе, треба зі всією рішучістю відкинути погляд на українське селянство, як на суто-куркулівське. Навпаки, відсоток куркулів на Україні був досить малий і переважало дрібне землеволодіння, котре ще дробилося весь час, головним чином через хуткий зріст населення в кількості. Подаємо досить старі, але все ще характерні цифри про цей зріст населення:

Таблиця ч. 4.

Місцевості	Скільки людей прибільшало на кожну сотню населення від 1863 до 1897 р.
1. Середньо-чорноземні губернії (з українських сюди входять—Полтавщина, Чернігівщина, Харківщина).	37
2. Південно-західні губернії (Київщина, Волинь, Поділля).	83
3. Південні (Новоросійські) й східні (Таврія, Катеринославщина, Херсонщина).	92

¹⁾ Проф. Сергій Остапенко подає іншу цифру, а саме 71%¹⁾ зем. площі.

Звичайно, розвиток промисловости не поспівав за цим зрістом населення й не встигав проковтнути звільняваних селянських рук; а оскільки вони залишалися при землі, господарства дробилися, руйнувалися, селянство бідніло, а часто-густо мусіло емігрувати значними групами за кордон, на Далекий Схід (Зелений клин), у Сибір.

По даним 1905 р. розмір середнього селянського господарства коливався від 14,7 десятин (Таврія) до 3,8 (Поділля), але пересічно вийде, в грубих цифрах, по $7\frac{2}{3}$ дес. на господарство, а с того засіву— $4\frac{2}{3}$ дес. на господарство й 0,8 дес. на селянську душу. Поділ селянства по маєтковим групам був, приближно, такий:

Таблиця ч. 5.

У 1916 р.

Незаможні: (безземельні й до 3-х дес.)		Середняки: (від 3-х до 9 дес.)		Куркулі (від 9 і вище)	
Кількість дворів	% до загальної кільк.	Кількість дворів	% до загальної кільк.	Кількість дворів	% до загальної кільк.
2966184	61,2	1605797	33,1	278753	5,7

Проф. С. Остапенко подає цифри що до 1913 р.

Посідавших не звиш 3-х десятин землі:

(тоб-то малозземельних і безземельних) 56%

Від 10 і більше („куркулів“) 12%

Отже бачимо, що відсоток куркулів був не такий вже великий, але не раз на протязі революції куркулівство захоплювало в свої руки керовництво загальною масою селянства, будучи елементом найбільш забезпеченим і свідомим своїх „класових“, куркулівських завдань та інтересів. Це явище стане зрозумілим, коли взяти під увагу загальну темноту, неосвіченість селянської маси і відсутність розслоєння в ній по класовому або маєтковому принципіві.

Ці ознаки згіршувалися ще тим, що селянство України було все українським по національності й по мові ¹⁾; національні

¹⁾ Як що не рахувати де-яких повітів Донецького басейну, північної Чернігівщини та німецьких колоній на Півдні.

гноблення, позбавляючи можливості вчитись на найбільш зрозумілій мові, збільшували відсоток неписьменності й несвідомості, а також породжували ілюзії спільності загально-національних, верхкласових інтересів. Ці ж гноблення спричинилися почасти до ворожого настрою селянства супроти всього російського, бо у себе на селі селянин чув російську мову лише від поміщика, станового пристава, лихваря—крамаря й попа; отже, російська мова асоціювалася в його мозоку з класовим гнітом. головним чином Ворожнечу села до міста дається пояснити тим, що селянин давав місту значно більше споживчих (потребительських) цінностей, ніж одержував їх від міської промисловості, не досить розвинутої для правильного „обмену веществ“, тим більше, що значна частина спродукованих нею матеріальних цінностей і прибутків вивозилася з України—в Росію або за кордон (як вугілля, руда, цукор і т. п.).

Робітництво. Робітництво зосереджено було головним чином на Лівобережжю, Слобожанщині—у кам'яновугляних та залізо-рудних районах Донецького й Криворізького басейнів, а також по великих містах, центрах важкої індустрії та фабричної промисловості—як Харків, Катернослав, Київ, Одеса, Миколаїв. Зі зростом й концентрацією капіталізму на Україні, зростало, звичайно, і робітництво у своїй кількості, як це можна простежити по наведених нижче цифрах за останні роки перед війною:

Таблиця ч. 6.

Зріст робітництва у фабр.-зав. промисловості, крім гірничої.

Рік	Абсолютна кількість	% до 1910 р.	% до рос. робітництва
1910	273625	100	16,6
1914	331890	121,4	16,9
Пересічно за 1910-1914 р.р.	306536	—	16,8

Таблиця 6-а.

Зріст робітників у кам'яновугляній промисловості

Рік	Кам'яновугляні копальні	Антрацитові копальні	Всього
1910	91541	18629	110170
1911	112386	20100	132486
1912	116688	24040	140728
1913	137060	31380	162440
1914	148118	37705	185823

Таблиця 6-в.

Теж у залізооброблюючій промисловості

Рік	Абсолютна кількість	% до рос. робітництва	% до 1910 р.
1910	57558	26,9	100
1911	64312	28,0	111,7
1912	74886	29,5	130,1
1913	84976	31,1	147,1
1914	90952	31,4	158,0

Таблиця 6-с.

Теж у добуванні залізної руди (Кривий Ріг)

Роки	Абсолютна кількість
1910	13200
1911	15700
1912	18500
1913	20800
1914	14100 ¹⁾

¹⁾ це в кінці 1914 р., вже під час війни.

Всього ж кількість пролетаріату на Україні в 1914 р. становила (без транспортників, прислуги і сільських батраків):

Таблиця ч. 7.

У фабр.-зав. промисловості	331.890
„ кам'яновугляних та антр. копал.	15.823
„ залізо-рудний пром—сті	14100
„ залізобудівний „ „	90952
При добуванні соли	7050

Всього 629.815 ¹⁾.

По мові й культурі робітництво України було зрусифікованим. В певній частині воно й комплектувалося з елементів, що прибули з Росії, а в решті підпадало хуткій русифікації, як і все міське населення: звичайно, царський уряд у першу чергу дбав про цілковите ідеологічне завоювання міст—осередків промисловості, армії, державних установ і культурних центрів. Українською по мові залишалася тільки незначна частина робітництва по тих галузях продукції, що не поривали свого зв'язку з селом (як цукроварська, гуральняна, маслобойна) і певна кількість на транспорті.

Таке становище хоч і зміцнювало зв'язки українського робітництва із загальноросійським, але з другого боку, ускладняло хід класової боротьби на Україні, раз'єднуючи робітництво з селянством і гальмуючи процес ідейного підпорядкування дрібнобуржуазного села пролетарському місту.

Міщанство й кустарі.

Вже с таблиці ч. 3 ми бачимо, що торгом займався на Україні ще у 1897 р. 291500, а разом з родинами—735400 душ або 4,9% людности; це, звичайно, не вичерпує дійсної кількості міщанства, бо величезна більшість міст України має дрібнобуржуазний характер і заселена переважно дрібними крамарями, ремісниками та чиновництвом. Поруч с тим і по селах була досить значна кількість кустарів—гончарів, ткачів то-що. Проф. С. Остапенко подає такі цифри відносно цієї групи населення у 1913 р.: дрібних кустарів і ремісників—

¹⁾ Проф. С. Остапенко подає такі цифри: в 1913 р. разом с транспортниками було 864761 роб., с того у копальнях—330642; при одній виплавці чавуна у 18 заводах працювало 67319 роб., всіх разом с прислугою було 1.698605 д., або 4,2% людности України.

1071979—душ, дрібних крамарів—422655 д. і дрібних підприємців—фурманщиків (візників, балагул)—62960; отже, всіх разом—1557594. Інтереси міської й сільської дрібної буржуазії в значній мірі розходилися між собою. Міщанство складалося здебільша з напівзрусифікованих єврейських елементів, особливо це відноситься до крамарів. Звідси до певної міри походить антисемітизм селянства, котре найчастіше стикалось с крамарством (і на селі і у місті—на ярмарках) і не бачило єврейського робітництва.

Вплив російської культури на єврейське міщанство поглиблює цей антагонізм, тим більше, що сільський кустарь інтуїтивно вважає національно-економічний гніт за головну перешкоду, що не дає перетворити його кустарну майстерню у велике й прибуткове підприємство (особливо це торкається ткачів, бо на Україні ми добачаємо всі данні до розвитку великої мануфактурної промисловости, але використати їх неможливо було через завоювання ринку російською мануфактурою). Цю національну ворожнечу й антисемітизм плекав і розпалював своєю політикою царський уряд, в інтересах якого, звичайно були розбрат і антагонізм різних нац. груп.

Інтелігенція. Такіж протилежности були й серед інтелігенції України. Вона гостро поділялась на два основних табори, що були у вічнім антагонізмі між собою. Після даних перепису 1897 р.—„урядуванням та громадською роботою“ займалося 590800 д., або 2,8% людности. Звичайно, більша частина цієї інтелігенції зосереджувалася по містах; чиновницький апарат, як і більшу частину міських культурно-просвітніх інституцій було заповнено російською інтелігенцією і в меншому ступні—зрусифікованою інших національних меншостей; остання група обслуговувала також зосереджений по містах відповідний національно-культурницький рух. У протилежному таборі була, українська—по нації та мові—інтелігенція. Походження вона була, звичайно, селянського і, переслідувана царським урядом, змушена була весь час підтримувати зв'язок з одиноким-спорідненою їй суспільною групою—селянством. Залишаючись українською по мові й культурі, вона була значно слабша й численіо менша, ніж міська—російська та зрусифікована. Поразки у спробах конкуренції з російською інтелігенцією та прагнення до утворення ринку збуту своєї праці породжували скрайній шовінізм

української інтелігенції, та штовхали її у обійми української буржуазії. Змагаючись разом з останньою за утворення самостійної буржуазно-демократичної національної держави, українська інтелігенція об'єктивно виходила з того, що нею буде заповнено весь бюрократичний апарат держави.

Велика буржуазія.

Виключно цікаве явище становила з себе українська буржуазія. Не вважаючи на те, що промисловий прибуток перед війною виносив 813 мільйонів золотих карбованців, кількість великої буржуазії становила лише 0,9% людности. Ця нечислина група складалася головним чином, з російських, єврейських (переважно торгова) та польських (а почасти й німецьких) елементів; українців був дуже незначний відсоток.

Таке явище пояснюється становищем України, як кольонії російського абсолютизму й буржуазії, а ще більше чужоземного імперіалізму. Для царської Росії Україна була, в першу чергу, ринком, а вже у другу, джерелом сировини. В той час, як для чужоземного імперіалізму Україна уявляла з себе як величезне джерело сировини, так і місце вкладу капіталів і площу для економічних експериментів у широких масштабах. Вже у 80-х роках минулого століття починаються значні вклади закордонного капіталу у розроблювання українських природних багатств, а в останні роки перед війною ці вклади досягли надзвичайних розмірів, і зацікавленість чужоземних імперіалістів до України виявлялася все більш яскраво. Мих. Павлович (Волонтер) у брошюрі „Україна, як об'єкт міжнародної контр-революції“ подає такі цікаві цифри й факти: напередодні війни з 3600 коксових пічей Донбасу є продукцією у 175 мільйонів пудів коксу,—3150 п. пічей є продукцією у 153 мільйонів п. належало акціонерним компаніям з виключено чужоземним капіталом знаменитий харківський „Продамет“, що скупив у своїх руках 80% всієї продукції металю,—був, головним чином, синдикатом бельгійських та французьких капіталістів, а центральне управління цього синдикату знаходилося у Парижі; значна частина Криворізької залізної руди вивозилася в Німеччину та Англію, а звідти, переплавлена у чавун і залізо, знову ввозилася до Росії. Але чужоземні капіталісти, крім того, вклали величезні суми у міські трамваї, електричні станції, залізниці й інші промислові підприємства України. Ці, власне, причини, які

надбуток українського хліба, викликували не раз втручання чужоземних імперіалістів до українських справ і підчас революції.¹⁾

Оттаке становище України, як колонії російського й чужоземного капіталу, гальмувало розвиток і оформлення місцевої, української національної буржуазії: явище, природне для всіх поневолених націй та колоній. Таким чином, на Україні були певні шари дрібної та середньої буржуазії та буржуазної інтелігенції, що прагнули до свого капіталістичного оформлення. Ці шари можна було-б охарактеризувати, як потенціальну українську буржуазію.

Необхідність конкуренції зі значно міцнішою російською буржуазією змушувало цю потенціальну українську буржуазію до розвинення широкої кооперативної акції. Заслугує на увагу той факт, що на Україні кооперація виникла й розвинулася раніш жін у Росії; так, перший споживчий кооператив утворився у Харкові ще в 1866 р., при чім zorganizовали його члени Харківської української громади. Також на Україні зародилася (у 1901 р. і кредитова кооперація. Творила кооперацію українська народницька інтелігенція і ліберальні українофіли-поміщики (Гордієнко, Балин, Козлов, Галаган, Н. В. Левитський, Барановський і др.). Для української потенціальної буржуазії кооперативи грали ролю своєрідних примитивних акціонерних спілок для боротьби з російською буржуазією за завоювання українського ринку, рівночасно це давало укр. буржуазії можливість зв'язуватись з селянством і піпорядковувати його своєму політичному впливові, використовуючи для цього укр. інтелігенцію. Ось чому на Україні кооперативний рух розвивався поруч с просвітянським рухом по селах²⁾. С тих же причин і с тією-ж метою українська потенціальна буржуазія і нац. інтелігенція беруть активну участь у земствах, що знову-ж дає їм можливість зв'язуватись з селянством і прищеплювати йому свою шовіністично-сепаратистську політичну лінію. Звідси-ж і «народницький» характер української буржуазії. Слабість і нечисленість українс.

1) Пересічний надбуток хліба на Україні за 5 р., після М. Павловича висловлювався у таких цифрах: ячменя—21100000 пудів, пшениці—180 міл. п., жита—32 міл. п., вівса—9 міл. п., а разом 432 міл. п. Худоби вивезено за кордон (у 1912-14 р.) 231 голів, або біля 6 міл. пудів.

2) Таке-ж явище ми помічаємо і в історії Ірландії, Чехії та ін. пригноб-

буржуазії була під час війни не раз передумовою для її спілки з чужоземною реакцією, ба навіть з російською ¹⁾).

Що торкається поміщиків, то вони становили **Поміщики.** перед революцією вже нечислену групу польських, російських і в меншій мірі українських елементів. Ще в 1905 р. всі вони посідали 46,7% всієї оброблюваної землі, але в останніх роках їх власність значно зменшилася, хоч ще приносила у 1913 р. 172 мільйони карб. зол. ренти; Частина поміщиків уявляла з себе типових «зубрів», здавала землю в голодну оренду й становила центр монархичної реакції, займаючи високі державні й військові посади (Воронцови Дашкови, Браницькі, Потоцькі). Поруч з ними все більш розвивалося капіталістичне земельне господарство; де які поміщики все більш певно перетворювалися у типових європейських «аграріїв» (Ханенко, Фальц-Фейн і др.).

Частина ліберальних поміщиків, «малоросів» та українофілів брала своєрідну участь у горожанській війні, творючи єдиний фронт з великими куркулями. Вони то й породили так зв. «хліборобів», що на них пізніше опирався гетьман.

На які ж висновки може навести нас цей, в **Загальні ви-** загальних рисах накреслений образ України на **сновки.** передодні лютневої революції 1917 р.? З нього ми ясно бачимо, що Україна уявляла з себе суто-дрібнобуржуазну країну з нечисленим пролетаріатом і слабо оформленою буржуазією, але з досить міцними впливами реакції. Антагонізм між містом і селом, різноманітний, мішаний національний склад населення, багато претендентів на завоювання й використання селянства у класовій боротьбі, зацікавленість чужоземного капіталу, національний гніт, роздвоєння пролетаріату,—все це утворювало ґрунт для хаосу, анархії, дрібнобуржуазного повстанства, до надання революції убічних, ненормальних форм, до замазування класових суперечностей гаслами національної єдності, а також до втручання чужоземних імперіялістів, що робило Україну пляцдармом міжнародної контр-революції,

¹⁾ К. Маркс у статтях с приводу революції 1848 р. в Німеччині у «Новій Рейнській газеті» підкреслював цю схильність слабо розвиненої буржуазії (в данім випадку—німецької) до спілки з реакцією, навіть феодальною суто-ворожою самій буржуазії,—для захисту від пролетаріату.

особливо, коли взяти під увагу величезне значіння України, як джерела матеріальних ресурсів, для російської, а значить і всесвітньої революції. Отже невимовно важкі завдання вставали на Україні перед керовничою політичною партією пролетаріату, хуткої й правильної орієнтації в складних ситуаціях, надзвичайного напруження й активності, цілковитої єдності лав і твердого, ноухильного переведення пролетарської тактики все це від неї вимагало.

—

ПІДГОТОВЧИЙ ПЕРІОД

3129

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

ПІДГОТОВЧИЙ ПЕРІОД.

Не відразу по жовтневій революції виникли обласні організації. Так, у Києві 16 жовтня 1917 р. було створено районну раду, котра перетворилася в Обласну, на ній були представлені організації Київщини, Поділля, Подлявщини, Чернігівщини. Обласно було створений комітет у складі т.т. Б. Бонд і Грек-Борза, (Київ), І. Терноградський (Поділля), І. Радзівил (Чернігівщина), К. Веровий (Кочубіїв), Д. Пирігін (Романи), Гавриш (Брусилів). Цей Обласний комітет не отримав повноважень на території. В перших числах липня зібрався перший Обласний Конференція, на якій було утворено Нісенько-Західний Обласний комітет, який увійшов т.т. Б. Бонд, А. Гриневич, І. Терноградський, Г. Г. Чудовицький. Але тільки після 24 Обласної Конференції, що відбулася 16 вересня, почалася діяльність обласних комітетів на території. Так само було і в Донецькій області. Першим обласним комітетом було обрано Кіровоградський Донецько-Дніпропетровський обласний в Кіровограді. Там були й представники Харківської організації — т.т. Муромов, Бухарин, Артем. Вже на Кіровоградській була обрана перша обласна конференція. У перший Обласний комітет увійшли т.т. Натя (Кіровоградщина), Артем, Кошаров, Коменський.

Після підпілля.

Організації Р. С. Д. Р. П. більшовиків, що існували й провадили працю на Україні, вийшли с підпілля після лютневої революції розподіленими між кількома областними об'єднаннями. Частина їх входила у Південно-Західну область, а саме Київська, Чернігівська, Полтавська (де організація де-який час була ще не розколена, спільна з меньшевиками), Подільська, Волинська, Херсонська і Гомельського району Могильовської губ.; обласний комітет був у Києві. Далі йде Донецька область (комітет у Харкові) що об'єднувала організації Харківської та Катеринославської губернь. Де-які місцевості етнографічної України входили у склад Південної області.

Не відразу по лютневій революції виникли обласні об'єднання. Так, у Києві 15 квітня 1917 р. було скликано районну нараду, котра перетворилася в Областну; на ній були представлені організації Київщини, Поділля, Полтавщини, Чернігівщини. Обрано було Окружний комітет у складі т.т. Е. Бош, І. Крейсберга, (Київ), Н. Тарноградського (Поділля), І. Гаєвського (Кремінчук) К. Неровні (Конотоп), Д. Цірліна (Гомель), Теслера (Брусилів). Цей Окружний к-т завсім не охоплював праці на периферії. В перших числах липня зібралася вже 1-а Областна Конференція, на якій було утворено Південно-Західний Обласний К-т, куди увійшли т.т. Е. Бош, А. Гриневич, Н. Тарноградський, і др. Але тільки після 2-ї Областної Конференції, що відбулася 10 вересня, почалася більш-менш активна праця Областкому (поповненого т. Г. І. Чудновським від. Півд.-Зах. Фронту) на периферії.

Так само було і в Донецькій області. В кінці липня вперше було скликано Конференцію Донецько-Криворізького басейну в Катеринославі. Там були й представники Харківської організації— т.т. Муранов. Буздалін, Артем. Всього на Конференції було 29 делегатів від 13 організацій. У перший Обласний комітет увійшли т.т. Ватін (Бистрянський), Артем, Копилов, Каменський,

Квірінг, Острогорський і Залмаєв. В Бюро було обрано т.т. Артема, Копилова і Ватіна ¹⁾. Одначе фактичного об'єднання по областях не було, робота у шир велася слабо і областні комітети, як і губерніяльні, були слабше міських, росташованих по тих самих пунктах. Це було тому, що вся увага партійних сил концентрувалася довкола основного питання революції в той момент: завоювання пролетаріату, що могло-б забезпечити й одержання влади; а практично це питання могло розв'язуватися виключно по великих містах—зосередженнях пролетаріату, військових сил і соціально-політичних угруповань, що боролись за владу. Селянство ще не було захоплене революцією й не грало в ній активної ролі, а провінція орієнтувалася на ближні центри й не здібна була до самостійної акції.

Найміцнішими з міських організацій були: Київська (що вийшла с підпілля у складі 200 членів), де працюю керували т.т. Ю. П'ятаков, М. Зарніцин, Е. Бош, В. Затонський, С. Горвиц і А. Іванов. Органом Київського комітету була газета „Голос Соц. Демократа“; Харківська з органом „Донецкий Пролетарий“ ²⁾, Луганська, Юзівська—с керівників треба зазначити т.т. Артьома (Сергієва), Ворошилова, Рухимовича; Катеринославська (орган „Звезда“) с т.т. Е. Квірінгом, С. Гопнер, В. Аверіним на чолі; Одеська—з найбільш активними працівниками т.т. Хмельницьким, Старостіним, Воронським, Заславським, і Миколаївська—с т. Скляр на чолі.

З менших провінціальних організацій, що виникали ступнево, можна зазначити такі: на Київщині—Бердичівську (активні працівники т.т. Іона й сестри Сломницькі), Білоцерківську (т. Славинська), Уманську (т.т. Піонтковський, Урбайліс, Леонідов), Малинську на Радомищині (т. Бухман), Ходорківську на Сквирщині (т.т. О. Сегал, і Гомбарг) Козятинську (т. Б. Сівіцький).

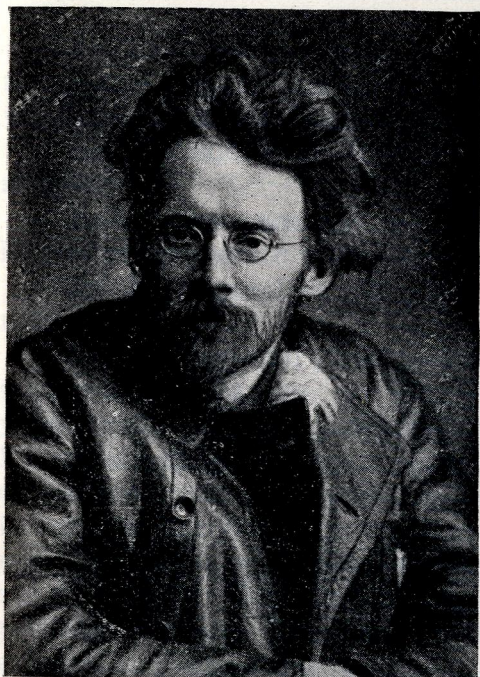
На Поділлі—Винницьку (т. М. Тарноградський) Проскурівську;

На Волині—Житомирську (т.т. Таращанський, Коган);

На Чернігівщині—Чернігівську (т.т. В. Примаків, С. Соколовська), Конотопську, Шостенську;

¹⁾ Подробиці про цю Конференцію подає т. Ердє в своїй книзі „Годы бури и натиска“, ч. I.

²⁾ Спочатку, до утворення Донецького Областного к-ту (що виник 1917 р.)—газета називалася просто „Пролетарий“.

Юрій Леонідович П'ятаков.

Володимир Петрович
Затонський.

На Полтавщині—Полтавську (т.т. Ауссем, В. Шахрай—виступив с партії) Кремінчуцьку (т.т. В. Люксембург, Г. Лапчинський—останній виступив пізніше с партії).

На Херсонщині—в Єлисаветі (т.т. А. Поволоцкий, Білаківська);

На Катеринославщині—крім вже згаданих Донбасівських,—Нижньодніпровська с т. Власенком, Маріупольська й др.

На Харківщині—в Чугуїві, Білгороді, Ізюмі й по інших повітах.

Коли організації Донецької області були найбільш пролетарськими по складу, то найширшу активність у загальноукраїнських справах і у боротьбі за владу виявляла Київська. Це дається зрозуміти, коли взяти під увагу, що Київ тоді був фактичною столицею України, великим зосередженням військових і соціально-політичних угруповань. С Києвом були зв'язані, на нього орієнтувалися, крім всіх організацій Півд.-Зах. області, ще й військові Півд.-Західн. фронту. Тільки Одеса з своїм районом (Херсон, Миколаїв) стояла осторонь і більше була зв'язана з Румунським фронтом і Басарабією, ніж з рештою України (там навіть існувало своєрідне партійно-Радянське об'єднання „Румчерод“¹⁾—керівничий орган Рум. фронту, Чорноморського узбережжя та Одеського району). Організації Лівобережжя (крім Полтавської) безпосередньо були зв'язані більш з Росією ніж з рештою України.

Та, власне кажучи, всі організації Р. С. Д. Р. П. більшовиків, росташовані на Україні, мало займалися внутрішньоукраїнськими справами й не відчували особливостей української ситуації. Вони провадили працю в таких самих формах, як це робилось по цілій Росії, розкладали стару царську армію, боролися з меньшевиками, есерами, кадетами, відгукались на події, що відбувались в російських центрах.

До липневих днів 1917 р. організації Р. С. Д. Р. П. більшовиків розвивалися на Україні нормально, здобували впливу на робітників та салдат, як і в Росії—тут під вплив більшовиків підпала ціла низка військових частин, головним чином технічних, т. є. робітничих по складу.²⁾ С таких треба згадати: 3-й Авіопарк

¹⁾ Лише у третім своєм складі, обраним 10 грудня 1917 р. став більшовицьким.

²⁾ Хоч треба зазначити, що більшість військ. частин Півд.-Західного та Румунського фронтів була під впливом есерів, меньшевиків, а почасти, й укр. націоналістів (українізовані частини).

у Києві, 2-й Гвардейський корпус на Півд.-Зах. фронті (у Жмеринці, на Поділлі) й др.

Підчас липневих днів у Києві відбулося повстання, цілком стихійне й напів грабіжницько-кримінального характеру, з боку українізованого полку ім. гетьмана наказного Павла Полуботка. Полуботківці спробували зв'язатись з більшовиками, але Київський комітет відмовився від спільних виступів з ними й заховував необхідну обережність. Та виступ Полуботківців приписали „більшовицьким впливам“ і це згіршило на Україні загальне переслідування проти більшовиків, що було почалося після липневих днів по цілій Росії.

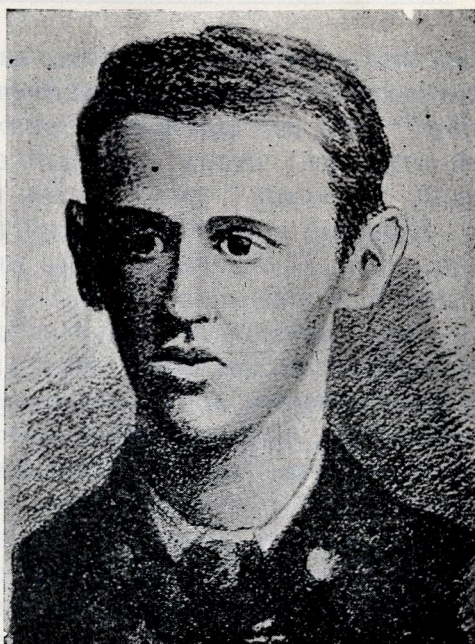
В часі монархичного замаху ген. Корнілова (в серпні 1917 р.) організації Р. С. Д. Р. П. більшовиків на Україні та зв'язані з ними військові частини творили збройний опір корніловцям (у Житомирі, Бердичові, Донбасі),—це спричинилося до нового розвитку й зміцнення більшовиків на Україні, як і по цілій Росії. Про вплив більшовиків на маси в цей період, може свідчити закінчення славнозвісного процесу військових більшовиків т.т. Дзевальтовського, Еразмуса, Шамсова, й др., уряджений в Києві урядом Керенського. Процес підготовлювався після липневих днів з метою компрометації більшовиків (Дзевальтовського і його товаришів обвинувачували в невиконанні бойового наказу), а Київ було обрано місцем процесу, як давній центр реакції на Півдні. Одначе, перед закінченням процесу такі величезні збройні демонстрації солдат та робітників—більшовиків відбувалися перед залом суду, що агентам керенщини нічого більше не залишилося, як виправдати підсудних.

Наближався момент вирішного бою с керенщиною, йшла підготовка до нього. Але більшовицькі організації на Україні ставили своїм головним завданням забезпечити тил повставшому російському пролетаріатові, а про організацію боротьби та єдине керівництво нею у всеукраїнським мірили—питання ними тоді, фактично, не ставилося.

Відношення до національного руху.

Тим часом, ситуація на Україні була значно складніша ніж у Росії. В Києві ставити питання про владу таким чином, як це робилосядесь в Тамбові чи в Калузі—було неможливо. На Україні була, крім більшовиків та керенщини, ще одна сила,

Саша Горвіц.

Андрій Васильович Іванов.

котра претендувала також на владу, це—дрібнобуржуазно-націоналістичні угруповання, що провадили свою акцію під керівництвом нац.-політичних партій, а саме: Української Соц. Дем. Робітничої Партії, Укр. Партії Соц.-Рев., Укр. партії Соціалістів-Федералістів, Соціалістів-Самостійників, Союзу Української Державности й т. п. Частина їх вийшла с підпілля, а більшість утворилася вже у 1917 р. Всі ці партії на першому пляні ставили свої національні завдання і в більшій чи меншій мірі були ідеологами Української націоналістичної буржуазії дрібної чи потенційно великої. Склад їх був майже виключно інтелігентський. Ці партії вже у березні-квітні 1917 р. утворили свій нац.-політичний центр—Українську Центральну Раду, котра потрохи перетворювалася в майбутній орган влади, опираючись як на згадані партії, так і на українізовані нею військові частини. У липні 1917 р. Центральна Рада навіть увійшла в порозуміння с Тимчасовим урядом, після чого рахувалася автономним урядом України з відповідними міністерствами—Генеральним Секретаріатом і готувалася до цілковитого перебрання влади в свої руки.

Таке становище вимагало певної, строго перевіреної й твердої тактики з боку більшовиків до національного руху, керівники якого весь час намагалися підпорядкувати своєму впливові селянство. Але треба визнати, що такої цілком з'ясованої тактичної лінії у відношенню до національного руху організації більшовиків-тоді ще не мали. Питання цього порядку зовсім майже не становилися в донбаських організаціях, зайнятих до того боротьбою с козацькою контр-революцією, насувавшоюся з сусіднього Дону, як і в організаціях Одеського району, відірваних від загальноукраїнських справ. Лише Київська Організація, що безпосередньо стикалася, як і більшість Південно-Західних, с проявами загального націоналістичного чаду, охопившого Правобережжя,—змушена була тими питаннями займатись.

Та й у Києві не було ясної постановки нац. питання й твердої тактики в цьому відношенню. В загальних рисах ця тактика мала зводитись до спроб використати укр. нац. рух для підірвання міці керенщини. Але майбутнього конкурента в боротьбі за владу й значного контр-революційного чинника в керівниках національного руху більшовики не добавляли. Представники Київського комітету більшовиків навіть входили до У.

Центральної Ради, ¹⁾ вважаючи її «Краєвим парламентом»; роля їх там була пасивна; лише часом вони там виступали проти імперіялістичної тактики керенщини до укр. нац. руху ²⁾.

¹⁾ А саме т. т. П'ятаков, В. Затонський, І. Крейцберг (Ісааків).

²⁾ Наводимо тут для зразку виступ т. М. Зарніцина на Об'єднаних Зборах Київс. Рад Робітничих та Військових Депутатів с приводу заборони Керенським 2-го Всеукр. Військового Зїзду:

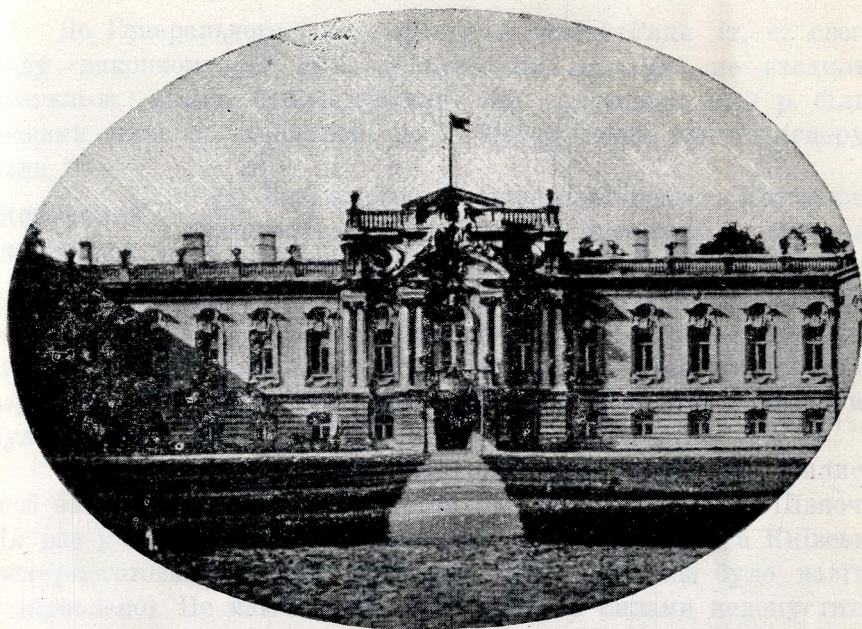
Те, що відбувається зараз у Києві, — почав він свою промову — з'явище грізне; замість гасла: «пролетарі всіх країн — єднайтеся!» тут висовується гасло: «пролетарі, об'єднуйтеся з своєю буржуазією проти інших націй!» Промовці, що висловлювалися стоять на точці зору з'єднання з своєю буржуазією. Мають рацію в тому місці, коли вони критикують меншовиків і бундовців, що посилають своїх представників до буржуазного міністерства, яке забороняє зїзди наче старий уряд. Але вони короткозорі, коли не бачуть, що це імперіялістична політика, короткозорі, коли блокують з своєю теж імперіялістичною буржуазією. Щоб розмежуватися з імперіялістами, ми й виставляємо право нації на самовизначення, право народу самому рішати свою долю шляхом всенароднього голосування. Але ми зазначаємо, що в межах капіталістичного ладу повного знищення пригнічення малих національностей не можна досягти. Тільки коли влада перейде до рук пролетарів та півпролетарів, будуть гарантуватися права меншостей. Для українців ми висуваємо вимогу широкої окружної автономії. Ми підтримуємо право захоплення під час революції, що висунули українці.

Свою промову т. Зарніцин не міг скінчити, бо пройшло 10 хвилин, що йому дано на промову. Від імені фракції більшовиків він пропонував таку резолюцію. «Протестуючи проти заборони Керенським зїзду українського війська, ми гадаємо, що ця заборона є одна з проявів імперіялістичної політики центрального уряду, що порушує права пригнічених націй та основні принципи демократії.

Ми вважаємо, що усунення національного гніту, поскільки його можна досягти в капіталістичному суспільстві, може відбутися лиш при послідовній демократизації держави, що забезпечить усім націям і мовам повну рівноправність.

Визнаючи, що визначення форм існування українського народу повинно відбутися шляхом плебісциту всього населення України, ми з свого боку підтримуємо вимогу широкої окружної автономії України й вважаємо за необхідне відмінити догляд з гори й відміну обов'язкової державної мови. Вважаючи, що національне визволення нерозривно зв'язано з визволенням класовим, ми закликаємо пролетарів і півпролетарів України відмовитися від співробітництва з своєю національною буржуазією, до єдиної класової організації й до спільної боротьби за владу та за усунулися опори національного й класового пригнічення — ярма капіталу».

(«Голос Соц.-Дем.», ч. 45 від 13 червня 1917 р.).

Бувш. Олександрівський палац (де містився Київський комітет більшовиків).

Київський Арсенал у дні повстання.

До Генерального Секретаріату й Малої Ради (т. є. свого роду «виконкому» У. Ц. Р. більшовики, звичайно, не входили. Взагалі-ж, можна було-б сказати, що до жовтня 1917 р. більшовики «ніяк не ставилися» до У. Центр. Ради, просто ігнорували її.

Жовтневий переворот.

Вже жовтневий переворот показав Київським більшовикам мильність їх попередньої тактики. Більшовики вступили в поразуміння з У. Ц. Р. по пропозиції групи У. С. Д. (Євг. Касьяненко та Неронович) під впливом неминучого революційного вибуху в Центрі (Петроград—Москва). Що в зв'язку з 2-м Всерос. з'їздом Рад має пройти переворот, в тому були усі упевнені, про успіх в Центрі сумніву не було (у більшовиків).

Небезпечними були Півд.-Зах. та Румунський фронти, боялись щоб звідсіль не кинуто було сили проти революції на Півночі. Як раз у Києві засідав тоді козачий фронтовий з'їзд, а Київські юнкери готовились їхати на Москву (один ешелон було навіть відправлено). Не маючи певности власними силами недопустити використання контр-революційних сил проти Петрограду й Москви, Київські більшовики пішли на пропозицію У. Ц. Ради (яка боялася, що, задушивши більшовиків, керенці з корниловцями і її придушуть—вона не вірила в перемогу революції).

Угода з Ц. Радою була в тому, що обидві сторони умовлялись не випускати з України ні одного ешелону війська проти Москви—це було головне завдання „Революційного Комітету“, де на 20 з чимсь „українців“ більшовики давали також 2 представників (Пятаков і Бакінський). Більшовики зі свого боку обіцяли не виступати окремо в Києві, обов'язались взаємно допомогати одно другому в разі акції з боку штабу (де сиділи корнилівці в купі з ес-р та меньшевиками). Таким чином Ц. Р. визнавала жовтневий переворот на Півночі¹⁾.

Цю угоду Ц. Рада зламала на другий же день під натиском представників козачого з'їзду, який поставив Ц. Р. питання рубати і добився того, що Ц. Р. винесла резолюцію, осуджуючу переворот в Петрограді. Після цього більшовики негайно демонстративно вийшли з Центральної Ради.

Зрада Укр. Центр. Ради викликала гострі полемичні виступи більшовиків проти Укр. Центр. Ради у Київській Раді Робітничо-Салдацьких Депутатів і видання Київським Комітетом більшовиків

¹⁾ На підставі цього більшовики увійшли в Малу Раду, де були тільки 1 день.

першої проклямації на українській мові, скерованої проти У. Ц. Р. (8 листопада 1917 р.). Членів та емісарів Київського Військово-Револуційного Комітету—більшовиків захопив був у полон Штаб Військової Округи, але, мимо того, масове повстання проти керенщини почалося 10 листопада й закінчилося повною перемогою робітників та салдат-більшовиків 13 листопада. Особливу активність у повстанню виявили робітники Арсеналу (заводу зброї на Печерську) й салдати 3-го Авіопарку, Понтонного батальйону й др. частин. Де які українізовані частини, мимо наказу Ц. Р. взяли участь в бою проти керенців під жовто-блакитн. прапорами, але з більшовицькими гаслами. Збройне повстання було також у Винниці, були дрібні сучитки з юнкерами й козаками у Лівобережжю—все це закінчилося перемогою пролетаріату над керенщиною.

Але с цієї перемоги скористала Укр. Центральна Рада і, завдяки своїм організаційним перевагам, захопила владу на Правобережжю й на більший частини України в свої руки. Протистояти цьому більшовики, ослаблені боротьбою с керенщиною, були в той момент не здатні, бо Укр. Центр. Рада існувала й готувалася до перебрання влади 8 місяців, і поки ми бились с керенщиною, Ц. Р. стягнула військові сили у Київ, так що вже в середині листопада мала значну перевагу. Крім того, що ще важливіш, як тільки виявилась перемога Радянської влади на Півночі, вся керенщина й почасті корнілівщина круто повернули на захист „української самостійности й законної влади Ц. Р.“ (з якої учора глузували) проти „більшовицької авантури“. ¹⁾

¹⁾ Меж іншим всі прихильники Ц. Р. (крім нац.-меншостей) звали себе не стільки по партіних відзнаках: У. с-р, у с-д, с-ф і т. и. скільки по національності просто українцями. Ми навпаки звались просто більшовиками, при чому більшовики українці по національності, або розуміючи по українськи були винятками.

Демагоги з Ц. Р. часто-густо перед масами називали себе „теж більшовиками—тільки українськими.“

В робітничих колах, навіть у Києві, так само, як у партійних, більшовицькій організації і тих салдатеьких масах що до нас прислухались, українець був синонімом „радівця.“

Не раз траплялось, що той чи інший салдат з укр. частини приходив до нас і чистою Українською мовою докладав, що він уже не українець, а більшовик. Українськими більшовиками звали себе фактично ті, що відчували свою протилежність більшовикам (це торкається масовиків) і були в дієности „українцями“ не більшовиками. Прим. Редакції.

Мойсей Львович Рухимович.

Артьом (Федор Сергієв).

В той час, як більшовицькі Війск.-Рев. Комітети виникли за кілька днів до повстання й були суто-міськими органами (в тім числі й Київський), не зв'язаними між собою.

Після поразки керенщини національний рух на Україні тратить попередні ознаки відносної революційності. У. Центр. Рада, відмовившись від псевдо-демократичної політики, скеровує свою боротьбу проти пролетарської революції, починає обезбрювати більшовицько-настроєні військові частини, утворює свого роду білу гвардію—„Вільне козацтво“, розганяє профспілки, робітничі організації

Центр ваги праці більшовицько-партійних організацій довелося перенести в галузь боротьби проти дрібнобуржуазно-націоналістичної контр-революції. Оскільки ця контр-революція виступала суцільним фронтом в загально-українському масштабі, остільки їй необхідно було й протиставити загально-українські ж об'єднання—державно-Радянське й партійно-більшовицьке.

Соціалдемократія більшовиків України

Таке розуміння необхідності зміни тактичного фронту й організаційних форм праці вперше виявилось, звичайно, у Київській та Правобережних організаціях. Почалася підготовча робота до скликання Першого Всеукраїнського З'їзду Рад. Роб., Салд. та Селянських Депутатів. Рівночасно Півд.—Зах. Комітет більшовиків виділив організаційне Бюро в складі т.т. Євгенії Бош (Київ), А. Гриневича (Чернігів) та Н. Тарноградського (Винниця), доручивши йому скликати Всеукраїнську Конференцію Організацій Р. С. Д. Р. П. більшовиків ¹⁾.

Ця конференція відкрилася перед З'їздом Рад, 15 грудня 1917 р. На ній не були представлені організації Донбасу, Харківська, Миколаївська й слабо був представлений Румунський фронт; Одеські делегати були не до кінця конференції.

Головними питаннями, що ними займалася конференція, були такі: а) перспектива Радянського будівництва на Україні; б) утворення всеукраїнського партоб'єднання організацій більшовиків. По першому питанню було ухвалено відкрити 1-й Всеукр. З'їзд Рад Р. С. і С. Деп. (не вважаючи на спроби Укр. Центр. Ради зірвати його) і обрати на цьому З'їзді Радянський уряд—

¹⁾ Ще перед Конференцією група членів Київської організації більшовиків видала прокламацію на укр. мові із закликом до утворення С.-Д.Б.У. Як одного з авторів прокламації, називали т. В. Затонського.

Центральний Виконавчий Комітет і Народний Секретаріат. Що до другого питання то т. В. Затонським і В. Шахрайом було внесено пропозицію утворити Соціалдемократію більшовиків України (хоч виходили вони цілком з різних міркувань). Це викликало опозицію з боку Катеринославських делегатів (делегатом був т. Мірон Жуковський), але більшістю все таки було ухвалено утворити Соціалдемократію більшовиків України, як краєве всеукраїнське об'єднання Р. С. Д. Р. П. більшовиків. Тут-ж було обрано й Головний Комітет С. Д. б. У. в складі т.т. Е. Бош., В. Затонського, О. Горвіца, І. Кулика (Київщина), Аусема, В. Шахрая, Г. Лапчинського, В. Люксембурга і Александрова (Полтавщина).

Після партконференції виявилася неможливість практичної праці З'їзду Рад у Києві через перешкоди з боку Укр. Центр. Ради; делегати Всеукр. З'їзду Рад більшовики, ліві есери та укр. с.-д. незалежні-ліві¹⁾ переїхали до Харкова, де сполучилися з відбувавшимся там З'їздом Рад Донецького й Криворізького басейну; там то й було обрано Радянський Уряд України. Переїхав також до Харкова й Головний Комітет С. Д. б. У., де склад його було поповнено т. Артьомом (Серієвим), як представником Харківської організації й Донецької Области.

Зрадянщення партоботи.

Треба, однак. визнати, що Соціалдемократія Більшовиків України була лише формальним об'єднанням більшовицьких організацій, а фактичного їх сполучення та єдиного керівництва їх працею по всій Україні так і не було. Лівобережні організації не визнавали Головного Комітету, Південні (Одеська, Миколаївська, Херсонська) не були з ним зв'язані. Причини цього у відміннім, різноріднім становищу економіки окремих районів України та їх людности взагалі, а пролетаріату зокрема. Україна по економічним ознакам гостро поділялася на два райони: Лівобережжя (без Полтавщини) було центром широко розвиненої, міцно - сконцентрованої кам'яновугляної, залізорудної та залізооброблючої промисловости. Скупчений там і порівнюючо добре зорганізований пролетаріат

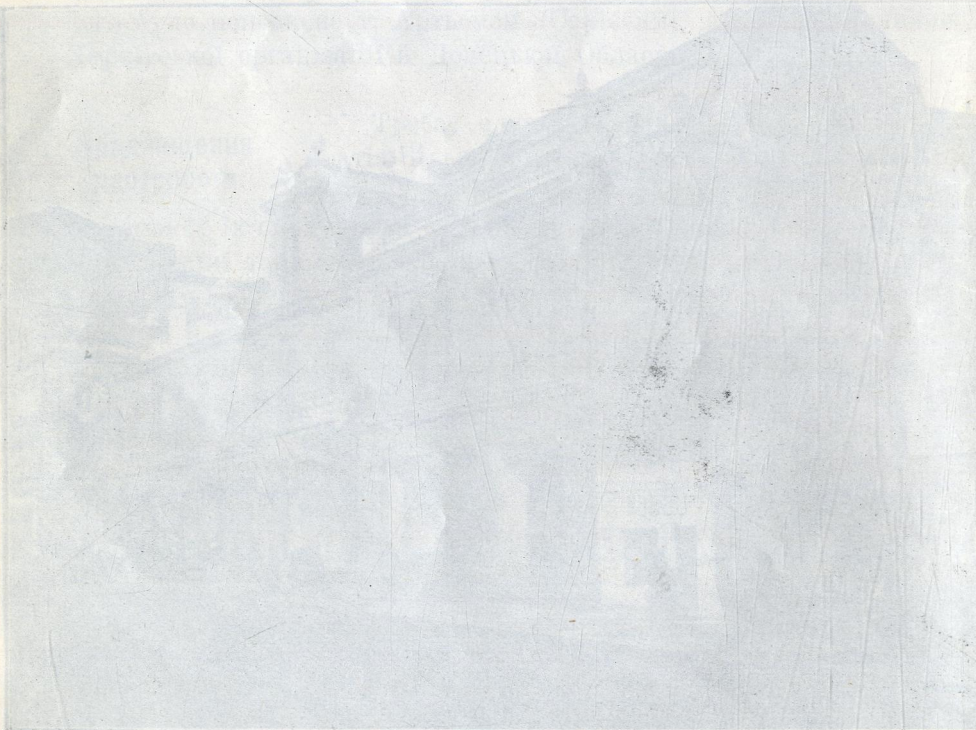
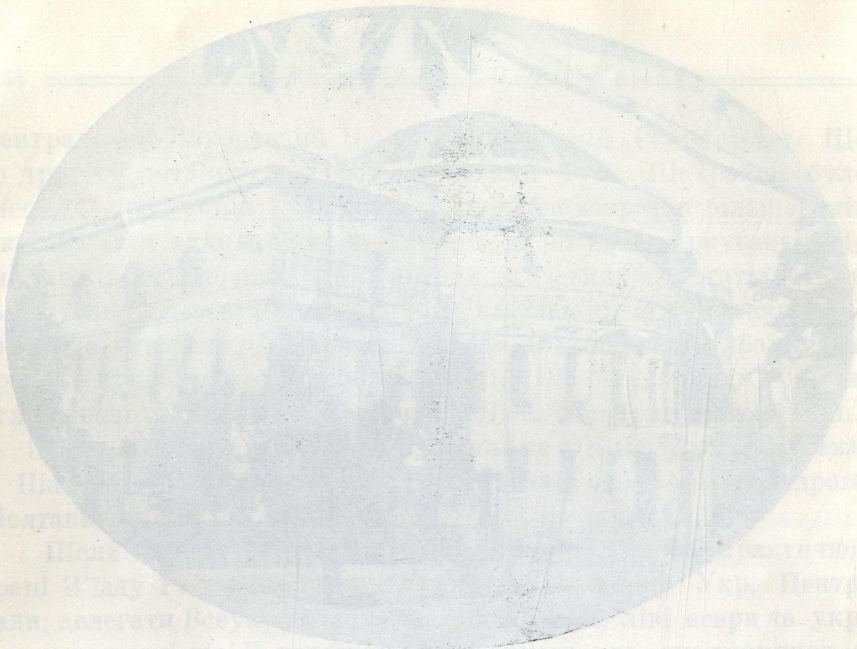
¹⁾ Мова йде про групу У. С. Д. незалежних-лівих Харківсько-Лівобережної формації; нічого спільного з незалежниками-правобережцями типу Мазуренка-Драгомирецького група не мала. Більш докладно про обидва угруповання поговоримо нижче.

Педагогічний музей у Києві (де містилася Українська Центральна Рада).

Будинок у Харкові, де містився перший Радянський Уряд України.

вважав себе здатним до непосредньої класової боротьби, проваджуваної виключно власними силами; ворога свого цей пролетаріат, жорстоко визискуваний, бачив у великій промисловій буржуазії та у сполучених з нею силах монархично-козацької реакції. Таке становище викликало у пролетаріата Лівобережжя та його більшовицьких організацій нехтування непомітного для них національного руху, прагнення до виділення у окрему адміністративну одиницю¹⁾, більш зв'язану безпосередньо з Росією, ніж з рештою України. Ось чому тим організаціям так трудно було зрозуміти необхідність всеукраїнського партійного (та й Радянського) об'єднання.

Тим часом центр ваги економіки Правобережжя (+Полтавщина) заключався у сільськогосподарчій індустрії та її закінченню—хемичній, оброблюючій харчові й смакові продукти (як цукроварська, ґуральняна, пивоварна и т. п.); таким чином, добробут правобережного робітника в значній мірі залежав від того, оскільки повно й регулярно його буде постачати селянство продуктами свого виробу й сезонною працею, від становища сільського господарства. В боротьбі за оволодіння селянством пролетаріат Правобережжя натикався на спроби такого-ж роду з боку земельної та потенціальної української буржуазії, що приваблювала до себе селянство гаслами національного визволення. Отже, правобережний пролетаріат і його більшовицькі організації скорше повинні були зрозуміти необхідність використання селянства у революції, вагу національного питання на Україні та konieczність всеукраїнського Радянського й партійного об'єднання.

У де-що відмінному становищу був Південь—Херсонщина, Таврія—з одного боку тому, що там було найбільше зосередження куркулів, політичною програмою яких було—не „українська“ влада, а позбавлення всякої влади²⁾; з другого боку Південь був центром судобудівельної індустрії та експорту (Чорноморські й Азовські порти). Останнє диктувало зв'язок південних організацій із закордонном (в першу чергу—з найближчою Басарабією), про що ми вже згадували вище.

Треба зазначити, що й сам Головний Комітет С.-Д. б. У. не виявляв ніякої активності у безпосередньо-партійній праці, не

¹⁾ Що й було потім виконано шляхом утворення Радянської Республіки Донецько-Криворізького Басейну («Кривдонбас»).

²⁾ Бо всяка влада повинна була забирати у куркуля надбутки його хліба; ось чому саме на Півдні зародилася й розвинулася пізніше махновщина.

мав навіть сталого помешкання й печатки. Основними завданнями того часу були — збройна боротьба з У. Центральною Радою і початки державного Радянського будівництва.

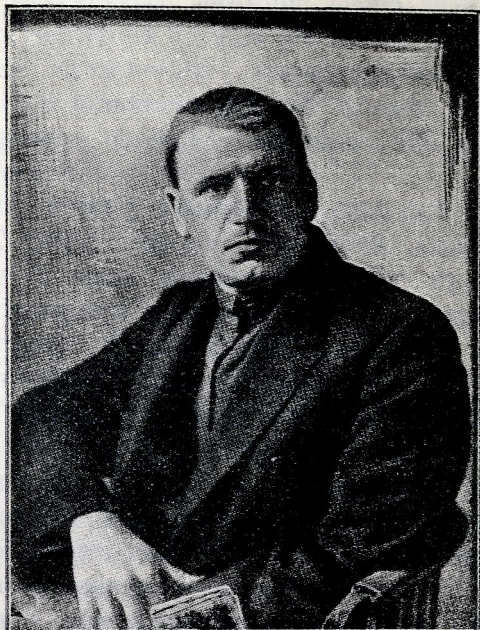
Коли перше завдання виконувалося самохіть, «самотьоком» як і знамените Київське арсенальське повстання у січні 1918 р.), то другим були заняті безпосередньо всі працездатні партійні сили; таким чином, політичне керівництво здійснювалося Президією Ц. В. К. У. і Народнім Секретаріатом, аж до того, що Агітаційний відділ Президії ЦВКУ керував легальною агітпропроботою, а Відділ зв'язку — підпільною, у місцевостях, ще не звільнених від У. Центр. Ради. Взагалі весь цей період можна було б назвати періодом Радянзації партпраці на Україні.

Військова перемога над У.Ц.Р. і переїзд Радянського уряду з Головним Комітетом Соціал-Демократії Більшовиків України до Києва — не змінили становища. Відсутність Всеукраїнського об'єднання більшовицьких парторганізацій та керівничого парторгану почувалася й далі. Питання про скасування такого становища, знову стало, вимагаючи свого конкретного розв'язання підчас відступу червоної гвардії та Радянської влади під навалюю німецького імперіялістичного війська, закликаного У. Центральною Радою на Україну.

На Катерино- славському З'їзді Рад.

Коли Київ було вже втрачено Радянською владою, в березні 1918 року в Катеринославі відбувся Другий Всеукраїнський З'їзд Рад Робітничих, Салдатеських, та Селянських Депутатів, значно повніше представлений, ніж Перший З'їзд Рад.

Майже половину делегатів 2-го З'їзду становили російські ліві есери, які понаїхали масами на Україну з Росії після того, як Раднарком РСФСР заключив Берестейський мирний договір з Німеччиною. Були також на Катеринославському З'їзді представники явно ворожих Радянській владі шовіністичних угруповань. І саме на цьому 2-му З'їзді Рад, у більшовицькій фракції його, досить важко далось відчувати відсутність всеукраїнського керівничого парторгану. Складність обставин і вороже оточення вимагали повної єдності і тактичної одностайності від делегатів З'їзду — більшовиків. Тим часом, в більшовицькій фракції досить гостро намічалися розходження навіть по основному питанню — про мир з Німеччиною. Перш за все йшли суперечки

Емануїл Іонович Квірінг.

Станіслав Коссиор.

про саме відношення до Берестейського договору: досить значна течія більшовиків, стоячи на тодішній позиції російської групи так званих лівих комуністів («бухаринців») вважала помилкою заключення миру з боку Росії, а більшість фракції цілком виправдувала ратифікацію мирового договору, вважаючи, що цей крок був для Радянської Росії неминучим.

Ще більші розходження були у фракції по питанню, чи належить і Радянській Україні також заключити мир з Німеччиною, чи проваджувати далі збройну боротьбу проти насувавшихся все ближче німецько-гайдамацьких банд. Виявилися три основні точки погляду. Перша (можна її віднести до тих же „бухаринців“) настоювала на тому, щоб ніякої угоди з німцями не заключати і продовжувати за всяку ціну війну з ними. Ця точка погляду була представлена Коцюбинським і значною частиною військових керівників Червоних частин. Друга скрайня група вимагала навіть порозуміння з Центр. Радою. Нарешті третя, яка зібрала більшість голосів, вважала необхідним, щоб Радянський Уряд України взяв на себе виконання пунктів угоди між У. Центр. Радою і німецьким командуванням, при умові, що німці відмовляться від окупації України; але на випадок непогодження німців піти на цю умову, група вважала необхідним вести збройну боротьбу з німцями при допомозі тих решток Червоно-гвардейських та Червоно-козацьких загонів, які ще залишилися в розпорядженню Радянської влади.

В Берестейському договорі Росія зобов'язалась припинити збройний опір німцям. Таким чином, щоб мати можливість виконувати пункт виставлений 3-ою групою, необхідно було проголосити формальне відокремлення України від Росії. На цю точку погляду, представлену т. М. Скрипником, станула більшість фракції та З'їзду.¹⁾ Таким чином, с тактичних міркувань, Україна була 2-м З'їздом Рад проголошена самостійною республікою.²⁾ Вже з цього витекало, що питання про всеукраїнське партійно-більшовицьке об'єднання належало ставити трохи в іншій площині, ніж раніш. Коли раніш висувалося питання про утворення крайового об'єднання Р. С. Д. Р. П.

¹⁾ Див. додатки ч. ч. 5 і 6.

²⁾ Вперше самостійність України була по дерективах Нар. Секретаріату декларована т. В. Затонським на IV Всеросійським з'їзді Рад, і Катеринославським II Всеукр. з'їздом була лише ратифікована.

більшовиків, то тепер мова йшла вже про утворення комуністичної партії Української республіки.

Таганрогська Нарада.

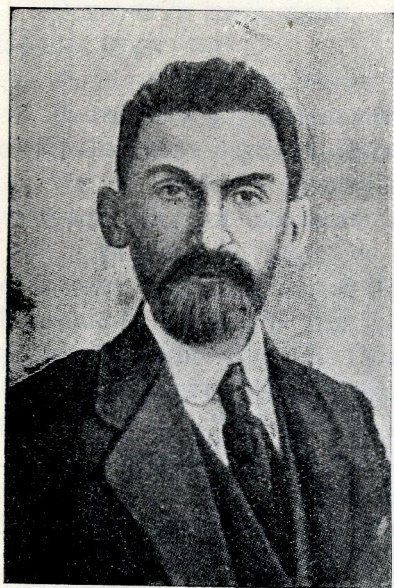
В процесі відступу Радянський Уряд і Головний Комітет Соціалдемократії Більшовиків України та майже всі провінціальні парткомітети прибули у Таганрог, який входив в територію утворившоїся тоді Донської Радянської Республіки¹⁾. Це дало привід до скликання там Всеукраїнської партійної наради в перших числах квітня 1918 року (в партійних колах за нею закріпилася назва „Таганрогської Наради“).

Крім більшовиків до участі у Таганрогській Нараді з дорадчим голосом були допущені Українські Соціал-Демократи Незалежні-Ліви. Це угруповання не мало нічого спільного з „незалежниками“ типу Мазуренка і Драгомірецького, що були виникли значно пізніше. В загальних рисах історія Українських Соціал-Демократів Незалежних-Лівих така. Вже після Жовтневої Революції від Харківської організації У. С. Д. Р. П. відкололося ліва група під керівництвом В. Медведя (Медведіва). Група оголосила себе Незалежними-Лівими; в основних питаннях вона погоджувалася з більшовиками, приймала участь к формуванню Червоної Гвардії та в Радянському будівництві (В. Медведь навіть був головою першого ВУЦВК'а) Пізніше до Харківської групи прилучилися такі-ж групи Донбасу, Полтавщини та інших місцевостей Лівобережжя. З активних робітників цієї групи можна зазначити А. Буценка, Б. (С.) Врублевського, П. Слінька (Сидоренка), Коробчука²⁾ Таким чином, ми бачимо, що група У. С. Д. Незалежних-Лівих була майже виключно лівобережного походження, в той час, як мазуренківські „незалежники“ й майбутні Укапісти беруть свій початок с Правобережжя. Підчас перебування Радянської влади у Києві до У. С. Д. Незалежних-Лівих прилучаються визначні члени У. С. Д. Р. П., як Е. Касяненко (Ларик), Е. Неронович; останній до своєї трагічної загибелі був керівником групи³⁾.

¹⁾ В ті часи, крім Української, існувала це ціла низка окремих Радянських республік, як Донецько-Криворізька, Кубанська, Терська, Кримська, Донська і т. п.

²⁾ Щоб ознайомити читачів з цією групою, подаємо її відозву (див. додаток ч. 7.).

³⁾ Гайдамаки захопили Е. Нероновича на Полтавщині, і на станції Шишаки його розстріляв отаман М. Шаповал.

Микола Олексієвич Скрипник.

Евгенія Богдановна Бош.

Основними питаннями, що ними займалася Таганрогська Рада, були такі:

- а) дальніше існування Радянського уряду України;
- в) тактика в українському підпіллі; с) утворення дійсного всеукраїнського партоб'єднання більшовиків.

Вже по першому пункту виникли розходження. Лівобережці-учасники Ради вважали потрібним ліквідувати Радянський Уряд цілковито, та більшість пішла за правобережцями й визнала необхідним виділити новий Народній Секретаріат (або, простіш— „Повстанчу Девятку“) для керівництва підпільною боротьбою проти німецької окупації. Саме для цієї боротьби решта членів ВУЦВК та партробітників мала роз'їхатись по Україні і працювати в підпіллі. У повстанчу Девятку увійшло 4-ро більшовиків— т.т. Ю. П'ятаков, А. Бубнов, В. Затонський та М. Скрипник, один У. С. Д. незалежний-лівий—т. Врублевський, а чотири місця було ухвалено дати лівим есерам, що мали дуже значне представництво у ВУЦВК ¹⁾.

Питання про тактику в українському підпіллі викликало дуже гарячі дебати, в яких гостро оформилися дві основні групи, що намічалися в більшовицьких організаціях на Україні ще раніш. Крім того, була й середня точка погляду, що мало відріжнялася від одної з основних груп.

Група Катеринославських делегатів, (до позиції яких приєдналися пізніше на п'ятіз'їздах Харківці та Донбасівці) с товаришами Е. Квірінгом та Я. Епштейном на чолі вважала доцільною обережну й ступневу тактику с перенесенням центра ваги в підпіллі на галузь організаційно-партійну, а по за тим— у професійну працю та використання дуже обмежених легальних можливостей. Своє становище група виправдувала тим, що комуністична революція на Україні відкладається на дуже довгий час, а тому активні збройні виступи призводили-б лише до зайвого витрачання сил. Друга група—Київ, Чернігівців і Полтавчан під керівництвом т.т. П'ятакова, Затонського, Коцюбинського А. Бубнова та С. Касіора ²⁾, — протиставляла цьому неминучість скорої революції на заході і в першу чергу в Німеччині, що кардинально має змінити співвідношення сил

¹⁾ Це було переведено через загальне засідання В. Ц. В. К. (див. додаток ч. 2—3—4).

²⁾ Останні два прибули на Україну підчас Катериносл. З'їзду і с того часу стають одними с керівників партроботи на Україні.

на Україні. Тому, навіть при відсутности даних за негайну безпосередню перемогу, в інтересах комуністичної партії є активна повстанська тактика, що не давала-б можливості тимчасовим окупантам пустити надто глибоко корінці і зміцнитися на Україні. При всьому тому абсолютно необхідно використати українське селянство, стихійна активність якого неминуче мусить збудитися під впливом німецької окупації, що вразила дрібного власника, ударивши його по самій власности¹⁾.

Більшість Народи схилилася на бік Київської групи, але при останньому голосуванні було прийнято тези центральної течії, представлені т. М. Скрипником.²⁾ За ці тези було подано 25 голосів проти 23-х, поданих за тези т. т. П'ятакова і Бубнова. Тези центральної течії де в чому зм'якшували позицію Київської групи, застерігаючи від зайвого захоплення повстанством і т. п. Однак маніфест³⁾, виданий Радянським Урядом України в момент переходу в підпілля, відбивав на собі найбільш яскраво саме позицію Київської групи. Тим маніфестом маси робітників та селян України закликалися до активної збройної повстанської боротьби проти німецько-гайдамацької окупації, не спиняючись у цій борні перед знищенням окремих агентів реакційної влади та окупації.

Що торкається третього питання, то вже сама пропозиція т. т. П'ятакова, Затонського і Скрипника про утворення окремої комуністичної партії викликала опозицію з боку Катеринославської групи, що вважала це проявом націоналістичного відхилення близьким до есерівства захопленням ролею селянства в українській революції. Однак Народа більшістю 35 голосів проти 21 визнала необхідність утворення комуністичної партії та окремого її центру на Україні. Ще більш гарячі суперечки викликало питання про майбутню назву партії. Спир провадився не про букву і носив далеко не формальний характер, бо кожна з назв у значній мірі освітлювала принципову позицію групи, що її висувала. Група У. С. Д. Незалежних-лівих і частина делегатів більшовиків, головним чином—Полтавців на чолі з В. Шахраєм

¹⁾ Ми для упрощення будемо далі називати ці групи „Катеринославською“ та „Київською“ відкидаючи нещасливий і вже згубивший своє значіння пристрасний поділ на „праву“ і „ліву“, „опортуністичну“ й „революційну“, і т. и.

²⁾ Див, додаток ч. 1.

³⁾ Маніфест цей подаємо повністю наприкінці (додаток ч. 2.)

з Г. Личинським, вступила назву „Українська Комуністична
Партія Вільновоїлі“. Ця назва відкреслювала національний
характер партії, вона вібрала й назву діячів, її членів.
Катеринославська група пропонує другу серію, з якої
назвається партія „Російська Комуністична Партія (Вільновоїлі)
на Україні“. Ця „вільновоїлі“ ідеє з сього часу починає
всесвітню відомість і групи брати від усього емоційно, бо
вони були зовсім нові, вони були зовсім нові.

Члени й діячі Повстанчого Центру.

Сидять (зліва): В. Х. Лусем, В. П. Затонский, Ю. Л. П'ятаков.

Стоять: Ю. М. Коцюбинський, А. С. Бубнов.

та Г. Лапчинським, висувала назву „Українська Комуністична Партія Більшовиків“. Ця назва підкреслювала національний характер партії; вона зібрала незначну кількість голосів. Катеринославська група пропонувала другу скрайність, а саме—назвати партію „Російською Комуністичною Партією (більшовиків) на Україні“. Ця „емігрантська“ назва в свою чергу показувала невміння відповідної групи брати під увагу етнографічні ознаки і психологію тих мас, серед яких нележало партії працювати. Подано було за цю назву 23 голоси. Нарешті, більшість (34 голоси) зібрала назва, запропонована киянами—„Комуністична Партія (більшовиків) України“; в ній досить відтінювалася територіальна ознака, але не виявлялося відхилю ні в бік українського націоналізму, ані в бік „русотяпства“.

Та виносити обов'язкові постанови Таганрогська Нарада не мала повноважень,—тому вона обмежилася лише обранням Організаційного Бюро у складі 7-х членів (Голова т. Ю. Пятаков, секретарь т. М. Скрипник), якому то й було доручено скликати в літку 1918 р. Всеукраїнський Партійний З'їзд що мав остаточно вже оформити утворення Комуністичної Партії (більшовиків) України.

Щоб остаточно покінчить з цим періодом, треба ще згадати про непорозуміння, що відбувалися в Таганрозі між більшовиками та лівими есерами. Таганрог тоді кишив есерами. Вже в момент приїзду Народнього Секретаріату, есери зробили спробу захопити в свої руки державну скарбницю, та становище врятував Уманський червоний загін, що охороняв Уряд. Пізніше також часто виникали непорозуміння. Так, 27 березня 1918 р. члени ЦВКУ ліві есери (Карелін, Качинський, Бойченко) ввели збройну сторожу в помещкання отелю „Брістоль“, де мешкали члени ЦВКУ та Народні Секретарі—комуністи, й спробували зробити в них трус. Цей конфлікт розглядався на дуже бурхливім засіданні ЦВКУ 29 березня. До Народнього Секретаріату ліві есери не увійшли, аж до моменту реорганізації його, коли вони дали своїх представників до Повстанчої Девятки.

Д О Д А Т К И.

Більшовицькі органи: „Звезда“ (Катеринослав), „Голос Соц.-Дем.“ (Київ), „Донецкий Пролетарий“ (Харків)
та „Вісник Укр. Нар. Респ.“—орган Радянського Уряду.

Ч. 1.

Т Е З И

Т. М. О. СКРИПНИКА ПРИНЯТІ ТАГАНРОГСЬКОЮ НАРАДОЮ.

„Захоплення території України німецькою окупацією витворило на Україні диктатуру контр-революції і німецького імперіалізму. Диктатура контр-революції ставить перед кожним робітником і селянином завдання збройної боротьби за Радянську владу. Ця боротьба на Україні приймає необхідно форми інсurreкційного руху. Пролетаріат, в міру його класової партійної організації, не може допустити цього, щоби маси робітничої класи й біднішого селянства, що підіймаються в боротьбі—втягано дрібно-буржуазними партіями на дорогу загально-національної боротьби з чужинецьким завойовником, на дорогу класового компромісу. Тому завданням Компартії України є утворення класової партійної організації пролетаріату. Ця партія мусить різко відмежуватися під меншовицько- оппортуністичних течій, признаючи соціальну революцію на Україні ліквідованою і пропонуючих політично стати на дорогу роботи в рамках буржуазного парламентаризму, і організаційно поставити своїм завданням біжучу роботу по організації агітації та пропаганди, котра в крайнім випадку тільки в будучині приведе до революції. Заразом з цим партія повинна не менше гостро відмежуватися від течії есерівської чистого інсurreкціонізму, що висуває одинокі завдання організації повстаньчих актів, навіть хоч би відірваних груп від мас, при чім утворення партійної організації має для тієї течії значіння остільки, оскільки ця організація необхідна для ведення повстання“.

М А Н І Ф Е С Т

РОБІТНИЧЕ-СЕЛЯНСЬКОГО УРЯДУ УКРАЇНИ. *)

Робітники й селяне України!

В тяжку годину, коли робітниче-селянська Україна стогне під закаблукми німецьких катів і гайдамацьких тюремщиків, коли звільнившись було нарід знов загоняється в ярмо ганебної неволі, коли між вашим обраним урядом і вами загородною лентою простяглися німецько-гайдамацькі банди, в цю важку годину ми, законний Уряд України, вважаємо своїм обов'язком оповістити свою непохитну волю битись до останнього чоловіка, до останньої краплини крові з ворогами народу, з ворогами робітників та селян України.

Ми твердо певні того, що не дивлючись на нашу військову поразку, скоро проб'є час смерті Центральної Ради й час остаточної перемоги робітників та селян України. У всякій боротьбі бувають не тільки перемоги, але й поразки. І даремно контр-революційна буржуазія покладає надію, що гайдамацько-німецьки заборці зуміють надовго утримати владу в своїх руках.

Цього не буде.

Тимчасове панування Центр. Ради в жовтні-грудні 1917 р. скінчилось повною поразкою, робітники та селяне України, утворивши свій уряд, скинули куркулівсько-хазайський уряд Ради і прогнали Генеральний Секретаріат в Німеччину. Під керівництвом Світового уряду, нарід України розправився з своїми контр-революціонерами і святкував у січні 1918 р. свою остаточну перемогу над буржуазією своєї батьківщини.

Ці перемоги, як і постанови Всеукраїнських з'їздів Світів Робітничих та Селянських Депутатів безумовно і очевидячки стверджують, який уряд є законним, т. є. визнаним з боку народу урядом України.

Тоді, в розпачу, українська буржуазія звернулася за допомогою до німецької буржуазії. Генеральний Секретаріат, поповнивши явну зраду, закликав собі на допомогу добре організоване і озброєне німецьке військо.

Вільгельм зняв з Західного фронту баварський корпус і кинув своїх яничар на змучений довгою боротьбою український нарід, який ще не встиг замість царської армії утворити численну, дисципліновану і добре озброєнну

*) Наш переклад з російського екземплярю з додержанням сучасної термінології („світовський“ і т. п.). М. Я. та І. К.

робітниче-селянську армію. Тільки тоді дійсний уряд України під навалюю переважаючих сил ворога примушений був податись на схід.

Україна занята німецьким військом.

Під охороною німецьких багнетів, Центральна Рада, вже не соромлючись веде свою свою проти-народню політику, катуючи робітників та селян.

Відроджуються найгірші часи Миколаївського режиму. Знищується не тільки воля народу—знищується саме життя його, бо, запродавшись німцям, Центральна Рада віддає Німеччині хліб, цукор, худобу і інше постачання, яке так необхідне робітникам та селянам України. Відроджується влада поміщиків. Повертається панування капіталістів. Руйнуються робітничі організації.

Відбирається в робітників та селян всі їх здобутки. І знов лунає стогін катованих борців за народне діло, знов переповнюються революціонерами каземати царських в'язниць.

Кривава Рада, разом з пруськими офіцерами й баварськими церберами, заковує в кайдани робітників та селян України і далеко лунає гуркіт молотка по заклепках кайданів, у які заковується Україна.

Ці згуки чуємо не тільки ми, яких заковують, а їх чують наші товариші робітники та селяне Російської Федерації, й наближається той час, коли вони прийдуть на допомогу своєму поневоленному Українському братові.

Ці згуки чує і німецький робітник: він чує стогін, що несеться з України, і наближається час, коли могутнім ударом він знищить катів соціалістичної, робітничої України.

Ці згуки чує кожен робітник, кожен селянин України й готується до нового бою за визволення.

І ми бачимо початок цієї нової боротьби. Не встигли гайдамацько-німецькі банди одсунути на схід Світівське військо, як по той бік, в занятій німцями Україні, вже палахтять вогні народжуючогося повстання проти захватчиків і гнобителів. Встає робітнича і селянська рать, аби своїми грудьми захистити Україну від чужоземних грабіжників. Розріжнено то тут, то там робітники й селяне своїми силами ведуть цю боротьбу, і ми, совітський уряд України, вважаємо своїм першим обов'язком всіма засобами допомагати цьому повстанню. Нашим завданням, як робітниче-селянського уряду, є ідейна, організаційна й технічна допомога повстанню робітників та селян України проти німецьких гнобителів та гайдамацьких зрадників.

І коли наше військо, одсунуте німецькими багнетами з України на територію Російської Федерації, не має змоги вести далі боротьби, то все-ж таки ця боротьба проводиться самими селянами і робітниками України. Всі пригноблені й поневолені мусять згуртуватись навколо свого Уряду і об'єднаними зусиллями скинути ярмо неволі і злиднів, ярмо Ради і німецьких катів.

В страшну годину, коли вирішується доля України, ніхто не має права ухилятися від боротьби, ніхто не має права залишатись осторонь.

А тому—всі по місцях. Всі до лав постаючих.

І ми, Совітський уряд України, закликаємо всіх вас, робітники та селяне України, всіми силами протистояти незаконному лжеурядові, який називає себе Радою Міністрів і Центральною Радою. Не платіть йому податків, не давайте йому салдат, не давайте хліба, не виконуйте його розпорядженні постанов, знищуйте німецьких агентів, звільняйте Україну від гайдамацьких

і німецьких разбишацьких банд. Рада Міністрів і Центральна Рада, що намагаються правити Україною милостію Вільгельма й проти волі більшости українського народу,—незаконний німцями встановлений уряд, і тому всі його постанови і розпорядження—не обов'язкові для українського народу. Цей лжеуряд мусить бути вигнаний і він буде вигнаний, але зробить це можуть тільки робітники та селяне України.

І ми, Центральний Виконавчий Комітет Совітів України і Народній Секретаріат, в твердій певности, що настане час, коли зі змучених рамен Українського народу буде скинуто важке ярмо чужоземного панування, і вільна Совітська Україна, витримавши величезну боротьбу за самовизволення, заживе нарешті мирним, спокійним життям,—проголошуємо в цей важкий час іспитів:

Хай живе повстання робітників та селян України!

Геть німецько-гайдамацьку раду!

Хай живе Робітниче-Селянська Совітська Україна!

Центральний Виконавчий Комітет Совітів України.

Таганрог, 19 Квітня (1918 р.).

Ч. 3.

ЗАСІДАННЯ Ц. В. К. СОВ. УКРАЇНИ 18 КВІТНЯ *).

Голова тов. Затонський.

Порядок денний:

- 1) Доповідь посольства.
- 2) Доповідь ревізійної комісії.
- 3) Біжучий мент і організаційні питання.

Доклад т. Скрипника, члена посольства.

З докладом по першому питанню виступає тов. Скрипник.

„Коли ми їхали до Москви, каже він, у нас було два завдання: декларувати перед Союзом Народніх Комісарів незалежність Української Народньої Республіки, одержать її визнання і після того улаштувати взаємовідносини між обома умовившимися Республіками.

Ми приїхали до Москви як раз в той час, коли становище на Україні дуже змінилося в зв'язку з наступом німецько-гайдамацьких банд.

Територія наша з кожним днем зменшувалася, і хоч ми знали, що співчуття населення, висловлене в постановах 2-го Всеукраїнського З'їзду Рад, було з нами, але об'єктивні обставини говорили за те, що владою на Україні є ніби то Центр. Рада.

Вітаючи Уряд Російської Федеративної Республіки від вашого імені, ми декларували 1-го квітня на засіданні Всерос. Ц. В. К. постанову 2-го Всеукр. З'їзду Рад і ЦВК України про незалежність Української Народньої Республіки, і Союз Народніх Комісарів, вітаючи нашу боротьбу, в офіційальній декларації заявив, що визнаючи нас законним урядом, але в той же час уступаючи силі німецьких багнетів, він примушений розпочати мірові переговори з Центральною Радою. В той час Совнаркомом було одержано з Німеччини пропозицію негайно розпочати переговори з Ц. Р., на підставі 6 пункту мирової угоди, і Совнарком примушений був дати свою згоду і вказати місце переговорів. Вказавши у відповідній телеграмі Смоленськ, як місце переговорів, Совнарком заявив Центр. Раді, що в тій боротьбі, яка тепер проводиться на Україні, вони участі не беруть, хоч співчуття їх цілком на боці повставших селян і робітників.

*) Передруковано в перекладі на укр. мову с ч. 68 „Вістника Української Народної Республіки“ від 29 (7) квітня 1918 р.

Таким чином, договір між Совнаркомом і Українською Народною Республікою було зірвано ходом історичних подій, і не по вині Совіту Народніх Комісарів, що крім співчуття він нічого не міг нам дати. Що-ж торкається угоди по другим питанням, то вона досягнута.

Відкинувши думку заключити угоду з Радою Финляндських уповноважених, ми не вважали потрібним звертатись і до буржуазних республік.

Оцінюючи півторамісяшну боротьбу, якою керував ЦВК і Секретаріат, т. Скрипник каже про ту науку, яку ми одержуємо і про обов'язки не тільки народу, але й ЦВК і Секретаріату усвідомитись їй і використати для дальшої боротьби.

Після того, по пропозиції фракції комуністів—большовиків приймається формулу переходу до чергових справ з висловленням одобрення посольству, яке виконало покладені на нього завдання.

Заслухавши далі доклад члена ревізійної комісії тов. Городецького, який виклав самий процес ревізії і оголосив акт, складений комісією, ЦВК затверджує доклад комісії та приймає побажання всіх фракцій про організацію постійної комісії для контролю всіх коштів, які проходять через ЦВКУ.

По третьому питанню слово дається тов. П'ятакову.

Коли виразно промовляють гармати й кулемети, каже промовець, не доводиться нагадувати про те, що тепер робиться на Україні.

В зв'язку з постійним відступом наших військ і тими ілюзіями, якими дурило себе населення, сподіваючись як небудь прожить і під пануванням німців, здавалось, що справа революції на Україні загинула. Але ілюзії пройшли, і безупинні вибухи народного обурення, знов примушують нас ожити духом і зв'язавши їх в грізне полум'я, повести боротьбу з новою силою. Для цього нам необхідно перебудувати весь державний апарат, приладнавши його до нової праці.

Од імені фракції більшовиків-комуністів я пропоную об'єднати президію і Секретаріат, вибравши до його складу дев'ять чоловік, причому портфелів між нами не розподілять. Всі питання вирішують вони разом. Що стосується ЦВКУ, то він командірує своїх членів для повстансько-агітаційної праці на місцях.

Цей проект приймається всіми фракціями і підтверджується. Після перерви, затверджуються списки фракційних кандидатів Секретаріату.

Від фракції комуністів-більшовиків: т. т. Скрипник, Затонський, Бубнов, П'ятаков. Кандидатами до них: т. т. Кассіор, Коцюбинський, Гамарник і Фарбман.

Від фракції лівих с.-р. т. т. Одоевський, Метиславський, Терлецький і Семушкин. Кандидати: Штенберг, Карелін, Качинський і Ярош. Од фракції У. Л. С. Д. т. Врублевський, а кандидат т. Буценко.

Після прийняття маніфесту до Українського народу від імені ЦВКУ, т. Затонський пращається з членами народного парламенту і, висловивши надію на скоре побачання в Київі, зачинає збори.

ВІД РЕДАКЦІЇ *)

Центральний Виконавчий Комітет Сівітів України вирішив перетворитися в гнучкий апарат повстанського руху і розповодитись по всій території окупованої України. На чолі інсурекційного руху стає окремий центр, складений зі злившихся президії ЦВК і Народного Секретаріату.

В зв'язку з цими постановами, „Вістник Української Народної Республіки“, як орган Центрального Виконавчого Комітету Сівітів України, цілком змінє свій вигляд.

З одного боку він іде в підпілля в окупованій Україні і буде під десятками назв охоплювати павутинням своєї агітації всю країну.

З другого боку, він в іншому, ніж зараз вигляді лишиться при повстанському уряді.

Сьогоднішнє число „Вістник Української Народної Республіки“ є в Таганрозі останнім, з огляду на те, що Народний Секретаріат України переїздить до другого місця.

Прощаючись з читачами, ми проголошуємо:

Хай живе повстання на Україні!

Хай живе Совітська влада!

Хай живе Всесвітня Революція!

*) Оголошення, надруковане в останньому числі „Вістника Укр. Нар. Респ.“ у Таганрозі.

ДЕКЛАРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО Ц. В. К. РОБІТНИЧИХ, СЕЛЯНСЬКИХ І САЛДАТСЬКИХ ДЕПУТАТІВ І ДЕЛЕ- ГАТІВ НА 4-му З'їзді*).

Засуджений на загин неблаганним ходом історії, німецький імперіалізм, що захитався у своїй власній країні, зробив ще одно зусилля, зумів зібрати військові сили, достатні для того, щоб, за ласкавою участю російської, української й іншої своєї й чужоземної буржуазії наступити чоботом на груди молоді, що не набралася ще сили, Російської Східної Соціалістичної Федеративної Республіки, напавши на неї в ту хвилину, коли вона оголосила, що війна скінчена, коли регулярна армія, змучена нечуваною війною, розкладена царизмом, добита безглуздя восьмирічного угодництва, демобілізувалася, нова ж червона соціалістична армія що-йно почала організовуватись.

Умови мирної угоди, яку наклав Російській Федерації німецький уряд, неймовірно важкі і надзвичайно ускладнюють можливість соціалістичного будівництва робітничої класи й біднішого селянства. Проте, беручи до уваги той трагічний стан, в якому опинилась Російська революція не підтримана вчасно вибухом робітничого повстання в поступових капіталістичних країнах, вважаючи необхідним закріпити соціальні завоювання жовтневої революції й зберегти Східну владу, як вогнище революції всесвітньої, ми як представники одної з частин Російської Федерації, не можемо висловлюватися проти ратифікації розбійничої „мирової“ угоди, не вважаючи на те що саме нас, українців, вона б'є найдуше, вириваючи Україну, проти волі українських селян і робітників, з живого тіла Російської Східної Федерації.

Цінячи поміч всеросійського пролетаріату й біднішого селянства в нашій боротьбі з українською буржуазією й соціал-шовіністами і протестуючи перед лицем Всеросійського З'їзду й перед робітничою клясою всього світу проти гвалтовного—за поміччю німецьких багнетів—відірвання України від загально-східної федерації, ми не осуджуємо наших російських товаришів, примушених під тиском сумної дійсності—надіємось, на час—розірвати федеративний зв'язок із нами і полишити нас нашим власним силам в нашій

*) Декларація складена і зачитана від імені Ц. В. К. У. т-шем В. Затонським на 4-му Всеросійськ. З'їзді Рад.

одчайдушній боротьбі з українською й міжнародною, що підтримує її, реакцією.

Робітників і селян Україні німецький наступ так само захопив зненацька під час організації Совітської влади на Україні, безпосередньо після того, як скинуто Раду, що продала за своє панування німецьким хижакам Україну й зрадила Російську Робітниче-Селянську й світову соціалістичну революцію.

Числясь із цими обставинами, уряд Української Совітської республіки, дізнавшись про ухвалу Совіту Народніх Комисарів Російської Федерації підписати ультиматум Австро-Німецької коаліції, ладен був ратифікувати умови миру, якого уложила від ім'я України Центральна Рада, в той час вже скинута повстанням українських селян і робітників,—при умові невтручання центральних держав в наші внутрішні справи, в наші взаємини з загально-російською федерацією.

Австро-Німецькі імперіялісти не схотіли прийняти мирову делегацію Совітської України. Вони не схотіли навіть скористатись можливістю зробити дійсною, поки що фактичну мирову угоду, правда, не таку безсоромно-грабіжницьку, як умова, яку вони продиктували російській делегації, але все ж таки досить для їх вигідну, а головне—що забезпечувала австро-німцям такий потрібний для їх хліб. Вони, як зарази, бояться зміцнення і усталення Совітської влади, де б то не було.

З-осібна, на Україні, вони бояться нашої економічної поміркованості й воліють цілком поневолити, прибрати до рук багату країну, повернувши до влади скинуту Центральну Раду, знаючи, що тільки руками наємників вони зможуть обернути Україну в свою економічну колонію, знаючи, що тільки руками поставлених ними до влади українських соціал-зрадників вони зможуть відрізати Росію від вугілля й харчових продуктів і тим задавити російську соціалістичну революцію.

І от Гінденбург і Макензен під прикриттям Винниченка й Петлюри посилають загони на Україну, дурячи своїх салдатів, що ніби то завойовуючи Україну, вони визволяють її від чужоземних гвалтівників, північних варварів-завойовників, як називає Винниченко наших товаришів—російських салдатів і робітників, що помагали нам розділитися з своєю буржуазією й її прихвостнями.

Так нехай же знають німецькі салдати й робітники: полишені своїм власним силам, відділені волею українських зрадників і австро-німецьких грабіжників від загально-російської федерації,—ми так само уперто боротимось із своїми внутрішніми ворогами і всіма, хто їх підтримує, як боролися досі, руч-об-руч з російськими товаришами, бо боронимо свою соціалістичну батьківщину й ті безмежні перспективи, які відкрила нам, пролетарям, можливість мати цю батьківщину. Нам не дано відпочивати, в нас нема вибору, застається тільки перемогти або вмерти.

І ми будемо відбиватися, відступаючи ступень за ступнем, немилосердно борючись, коли організовано, коли по-партизанськи.

Нехай в тяжкій боротьбі ми будемо сомітними формально, (серцем же всі справжні соціалісти всього світу з нами) зато зриваються останні покрови з нахабної брехні хижаків міжнародного капіталу про визвольний характер сучасної війни. Скоро стане ясно найвідсталішому німецькому пролетареві, що, наступаючи на Україну, він не визволяє, а поневолює її і своїм наступом

не прискорює, а, навпаки, відволікає діло миру. Ми розкриватимем очі західно-європейським робітникам упертим опором, ви—підписанням миру, нехай нечувано тяжкого, але який все ж таки дає вам відпочинути для того, щоб підготуватися до нової боротьби з світовим капіталом. Умови мирової угоди гвалтом відривають нас від загально-совітської федерації. Ми примушені попроситися з вами, але не назваше, надіємось—ненадовго. Настає час, коли в наслідок упертої боротьби і неминучії, звичайно, перемоги українського російського й світового пролетаріату, ми знову будемо членами єдиної соціалістичної федерації.

До побачення, товариші, на одному з найближчих з'їздів Совітів—Всеросійському, а може, й всесвітньому.

Ч. 6.

ДО САЛДАТІВ РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ*).

Товариші салдати!

Скоро чотири роки, як увесь світ захлинається в крові від небувалої в історії різни народів. Світові кати встигли вже наложити цілі гори, цілі гекатомби людських тіл; течуть цілі ріки людської крові. І коли б можна було врядити похоронний похід усіх цих мерців, він би був розтягся від Парижу до Владивостоку.

Страшне, кошмарне видовище. На протязі десятків тисяч верст сунуть похоронні колісничі, навколо яких горять смолоскипи, колісничі, повні обручками тіл найкращих синів усіх народів світу, і все це простеє по руїнах пролетарського інтернаціоналу.

Велика Російська Революція, що порвала кайдани вікової неволі, сміливо й гордо кинула усім народам гасло: «Геть війну». Так звані союзники Росії, уряди Англії й Франції, не відгукнулись на заклик революційного народу. Користуючись тим, що народи їхні німують, вони рішили й далі тягти цю криваву вакханалію. Цим скористались вороги Росії, щоб накинути їй розбійничий мир. Уряд Народніх Комисарів, бережучи Совітську владу, підписав ці грабіжницькі умови миру.

Другий Всеукраїнський З'їзд Совітів так само висловив готовість замиритися з австро-німецькими розбійниками навіть на тих тяжких умовах, які підписала зрадницька Центральна Рада, при умові, що вони не втручатимуться у внутрішні справи України. Але австрійсько-німецькі імперіялісти уложили з Генеральним Секретаріатом, який сканули українські робітники й селяне, союз, щоб не тільки ограбувати український народ, а й задавати революційний рух на Вкраїні.

І ось, в цю тяжку історичну хвилину вам, товариші салдати, припав на долю щасливий обов'язок.

В хвилю, коли світові хижаки напружують свої останні сили й кривавим потоком намагаються погасити вибухи революційного пожару в усіх країнах; в хвилю, коли Велика Соціалістична Революція в Росії, що скинула своїх імперіялістів, примушена тимчасово капітулювати перед німецькими розбійниками, в цю хвилю ви героїчно й відважно боретеся за волю й революційні

*) Відозва, видана 2-м Всеукр. З'їздом Рад у Катеринославі.

издобутки України. В п'яті всесвітньої реакційної вакханалії ви засвітили яскравий світич повстання й його огонь будить сумління, кличе до життя й боротьби обездолених і пригноблених всього світу. Ви—маненька жменька самовідданих борців—ви в цю хвилину—авангард всесвітньої революції.

Почесна роль! Щаслива доля! Але ця щаслива доля, ця почесна роль накладає на вас, товариші, важкі обов'язки. Ви повинні ясно уявити собі свою мету й завдання в цьому нерівному й тяжкому боєві. Ви повинні знати, з ким і за що йде в вас ця кривава боротьба.

Ваші вороги, товариші, це — капіталісти й поміщики всіх країн; ваші союзники—робітники й селяне всіх народів. Ясно, товариші, що ви повинні завоювати довіру людності в тих місцях, де вам доводиться оперувати, розвивати свої військові акції.

Більше, ви повинні заробити прихильність і підтримку цієї людності.

Нехай в кожному місті, в кожному селі, де ви наступаєте, вас зустрічають з розкритими обіймами, як своїх визволителів, що вартують революційний лад.

І нехай в кожному місті, селі чи хуторі, де нам доводиться відступати, нас провожають, як своїх людей, як своїх оборонців. Нехай людність по своїй охоті дає вам своє добро, свій харч, в надії, що ви незабаром повернетесь.

Ви повинні своєю відважною, героїчною й чесною боротьбою запалити вогнем повстанського пожару серця робітників і селян, з якими вам доводиться мати діло. Ви повинні своїм ентузіазмом, своєю вірою й своєю беззавітною відданістю ділу революції, залучити в свої бойові лави робітників і селян для боротьби із спільним ворогом,

Нехай, як до снігової лавини, котра, що далі котиться, то все більшає, до вас пристають все нові й нові сили з робітників і селян.

Нехай ваші невеличкі сміливі загони стануть могутніми полками, які зіллються в єдину велетенську революційну армію на страх і загибель нашим ворогам—імперіялістам всього світу!

Ворог, товариші, не дремає. Він все пустив у діло—зброю, ошуканство, підкуп, брехню—аби перемогти. Але, чим скінчиться боротьба, залежить від вас. На вашому боці відвага, сміливість, відданість, віра й право.

Вперед, товариші, до нерівного й кривавого бою з сильним і лукавим ворогом!

Революційна Червона Армія не знає перепон. Вона з цієї титаничної боротьби повинна вийти переможницею!

Геть насильників і катів російської, української й світової революції!

Хай живе соціалістична червона армія!

Хай живе всесвітня соціалістична революція!

ВІДОЗВА УКРАЇНСЬКОЇ СОЦ.-ДЕМОКРАТИЧНОЇ РОБІТНИЧОЇ ПАРТІЇ НЕЗАЛЕЖНИХ (ЛІВИХ).

„Пролетарі всіх країн, єднайтеся“!

Народе Український! Робітники і селяне України! В цей грізний і тяжкий для України час, коли український народ один лишився в обіймах імперіалізму, коли всі відшатнулися від нього і кинули його на розграблення торжествуючого переможця, коли з одного боку Укр. Центр. Рада продала український народ за 30 серебряників німецькому войовничому імперіалізму, а стара, прогнівша націоналізмом і шовінізмом укр. соціал-демократія зрадила своєму пролетаріатові і всьому пролетарському ділу, забула і опошшила великі гасла класової боротьби і міжнародньої солідарності і вкупі з мілко-буржуазною Центральною Радою пішла в сідлку з укр. буржуазією і тим самим віддала укр. пролетаріат його закладному ворогові-буржуазії—в цей грізний і відповідальний мент для України ми, незалежні українські соціал-демократи, властно і рішуче піднімаємо свій високий голос на захист всіх обездолених і пригнічених працюючих мас України і голосно заявляємо, що ми рішуче будемо боротись з тим національним угаром, з тою національною ворожнечою, яка зараз панує на Україні.

В той час, коли на Україні не існує ні одної дійсної революційної соціалістичної партії, коли всі національні українські партії стали на ґрунт „будови нової української (буржуазної) держави“, а всі партії, котрі стоять на ґрунті революційного соціалізму і ведуть непримириму класову боротьбу знаходяться „в ізганні“,—ми, незалежні українські соціал-демократи, рішуче заявляємо, що ми не допустимо засліплювати нашому пролетаріатові його ясні пролетарські ідеї націоналізмом і будем рішуче одверто боротись з тими національними партіями, котрі ведуть таку затемнюючу і засліплючу національну політику і тим самим ведуть пролетаріат і селянство не до визволення, а ще до більшого заневолення.

На такий шлях соціал-демократія стати не може і через те ми, незалежні укр. соц.-дем. будемо боротись з такою ганебною і антипролетарською політикою всіма засобами, які ми маємо.

Ми боролись і будемо боротись за такі форми правління на Україні, в яких робітники і селяне мали б змогу, як найширше брати участь і вести свою класову пролетарську політику, згідно своїм класовим інтересам, і в той

же час, щоби вони були подвижні і щоби їх у всяк час можна було переви-
бірати і відновляти. Такими формами правління, які б найкраще забезпечу-
вали інтереси працюючих мас і відбивали настрій і бажання широких кол
робітництва і селянства, являються Ради Робітничих і Селянських Депутатів
в котрих були-б широко представлені всі обездолені і пригнічені класи насе-
лення, які до цього часу ніде не мали захисту од гніту експлоатації капіталу.

Яка-б не була тяжка наша праця і наша боротьба за кращу будучину
працюючих мас, ми глибоко переконані, що перемога буде з нами, бо на
нашим боці правда і нас піддержать, і нам допоможуть в боротьбі проти
гніту буржуазії усі пригнічені і експлоатуємі маси других країн.

Ми віримо, що в купі з працюючими масами, ми і на Україні скинемо
тягар капіталу і не відстанемо від міжнароднього пролетарського руху і
віддамо всі свої сили на велике пролетарське діло—визволення труда од
капіталу.

Ми вкупі з пролетаріями других країн високо підіймемо прапор пов-
стання і свою пролетарську армію віллємо в велику армію світового проле-
таріату.

Раз і на завжди ми остаточно пориваємо всякі звязки з опозореною
себе зрадою пролетарському ділові націонал-шовіністичною соціал-демокра-
тією, і в купі з незалежними соціал-демократами Германії, Австрії, Англії,
Франції, Швеції, Норвегії, Швейцарії і інших держав, ми будемо вести рішучу
і непримириму класову боротьбу за III-й Інтернаціонал. Ми закликаємо вас,
тов. робітники і селяне, до рішучої класової боротьби, до боротьби за свої
кровні, найрідніші і найближчі вам організації—Ради Роб. і Сел. Депутатів
бо тільки в цьому ваше спасення, ибо тільки в цьому ваша перемога, а без
них ви вічні наймити капіталу і буржуазії.

З гаслом „Пролетарі всіх країн, єднайтеся!“—вставайте, товариші робіт-
ники і селяне, на боротьбу з своєю буржуазією і капіталом, і в спілці з про-
летаріями інших країн дружно і рішуче ідіть до вашої кінцевої мети—соці-
алізму!

ТИМЧАСОВИЙ КОМІТЕТ.

Зміст.

Стор.

Передмова.

I. Загальне становище України на передодні революції 1917 р.:

Розвиток капіталізму	3
Дрібнобуржуазний характер країни	5
Селянство	6
Робітництво	8
Міщанство й кустарі	10
Інтелігенція	11
Велика буржуазія	12
Поміщики	14
Загальні висновки	14

II. Підготовчий період:

Посля підпілля	19
Відношення до національного руху	24
Жовтневий переворот	31
Соціалдемократія більшовиків України	35
Зрадянщення партроботи	36
На Катеринославському З'їзді Рад	40
Таганрогська нарада	44

III. Додатки:

1. Тези т. М. О. Скрипника	57
2. Маніфест Робітничо-Селянського Уряду України	58
3. Засідання Ц. В. К. Сов. України 18 квітня	61
4. Від редакції (оголошення)	63
5. Декларація Ц. В. К. У. на 4-м Всерос. З'їзді Рад	64
6. До саддатів революційної Червоної Армії	67
7. Відозва Української Соціал-Демократичної Робітничої Партії Незалежних (лівих)	69

2р. 13к.
(1986)

Р
А
3129

8

Л.Ю.Куликта М.Яворський

НАРИСИ
ІСТОРІЇ
КОМУНІСТИЧНОЇ
ПАРТІЇ «БІЛЬШОВИКІВ»
УКРАЇНИ

ЗА РЕДАКЦІЄЮ В.П.ЗАТОНСЬКОГО

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

~ ВИДАВНИЦТВО
„ШЛЯХ ОСВІТИ”
ХАРКІВ-1923